

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Maja Štimec

Skrb za kulturno dediščino v deželi Petra Klepca na primeru Petruvo

Diplomsko delo

Ljubljana, 2016

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Maja Štimec

Mentor: izr. prof. dr. Aleš Gabrič

Skrb za kulturno dediščino v deželi Petra Klepca na primeru Petruvo

Diplomsko delo

Ljubljana, 2016

Zahvala

Iskreno se zahvaljujem svojemu mentorju izr. prof. dr. Alešu Gabriču, ki me je vodil in usmerjal pri izpeljavi diplomskega dela. Brez njegovih strokovnih napotkov in predlogov bi bilo to delo veliko bolj nepregledno in nedodelano.

Najlepša hvala mojima staršema za motivacijo ter podporo in vaščanom Bosljive Loke, vasice ob Kolpi, ki so mi nesebično pomagali s svojimi spomini in zgodbami iz preteklosti in sedanjosti. Hvala vam, da ste me ponovno spomnili, da je to dolina dobrih, skromnih in nesebičnih ljudi in zakaj se vedno z ljubeznijo vračam nazaj. Upam, da jim bom s tem diplomskim delom poklonila delček ljubezni do te doline.

Iskrena zahvala Olgi Lenac in Mirjani Šercar za pomoč in predvsem neprecenljiv čas, ki sta mi ga namenili, za gradivo in slike, ki sta mi jih poslali.

In ne nazadnje najlepša hvala vsem meni znanim in neznanim varuhom spomina izročila prednikov, ki skrbijo, da kulturna dediščina Kolpske doline še vedno živi in bo živela z mladimi rodovi doline.

Hvala!

Skrb za kulturno dediščino v deželi Petra Klepca na primeru Petruvo

Petruvo v Osilnici je edina kulturna prireditev v občini, kjer se zberejo prebivalci z obeh bregov Kolpe, ki živijo in so živel v dolini, kot tudi turisti. Civilno gibanje za Osilniško dolino, ustanovljeno 1994, si je zastavilo cilj ohraniti ter prikazati kulturno dediščino doline, njene šege, navade in obrti ter vrniti dolini ljudskega junaka Petra Klepca. V ta namen so izbrali praznik Petruvo in ga leta 1995 nadgradili z izvirno vsebino v želji, da Petruvo postane tradicionalna prireditev doline. V diplomskem delu sem prikazala Petruvo pred in po letu 1995 ter Petruvo danes. Prireditev je pridobila nekaj novih vsebinskih prvin in v manjšem obsegu obdržala del izvirnih. Razlogi, da so se izvirne vsebine zmanjšale, so različni, predvsem menjava v občinski upravi ter poseljenost doline z večinskim starejšim prebivalstvom. Anketirani na letošnji prireditvi vidijo Petruvo kot prireditev, ki ohranja kulturno dediščino, vendar si želijo več izvirnih vsebin, hkrati tudi zabavo in priložnost za druženje. Občina, kot organizator, se zaveda pomena ohranjanja kulturne dediščine, povezave mladih in starejših, predvsem pa rezerv, da v prihodnje naredijo več na tem področju, da bi se čimbolj približali Petruvu iz 90-tih let.

Ključne besede: Dežela Petra Klepca, kulturna dediščina, šege in navade, praznik (Petruvo), turizem.

Taking care for cultural heritage in the land of Peter Klepec on the example of Petruvo

Petruvo in Osilnica is the only cultural event in the municipality where inhabitants from both sides of the Kolpa, who still live or have lived in the valley, as well as tourists gather together. Civilno gibanje za Osilniško dolino, established in 1994, had the following goals – to preserve and present the cultural heritage of the valley, its customs, habits and crafts as well as to bring the folk hero Peter Klepec back home. This is the reason why the holiday Petruvo was chosen and in 1995 updated with the original contents in order to make Petruvo a traditional event of the valley. The diploma thesis presents Petruvo before and after 1995 as well as Petruvo today. The event has gained some fresh elements in the contents but also kept the original ones to a smaller extent. The reasons why the original elements have reduced, are different; change of people in the communal administration, settlement of the valley with more or less older inhabitants. The people interviewed at this year's Petruvo see it as the event which preserves cultural heritage, but on the other side they want more original contents, as well as having fun and opportunities to meet friends. The municipality as the organizer, is aware of the fact that preserving cultural heritage is vital. It is also important that younger and older generations are connected. They still have some reserves in order to make the event look like the one from the 1990s.

Key words: The land of Peter Klepec, cultural heritage, customs and habits, holiday (Petruvo), tourism.

KAZALO

1	UVOD	9
1.1	VSEBINSKA OPREDELITEV	9
1.2	NAMEN IN CILJI DIPLOMSKEGA DELA	9
1.3	METODOLOGIJA DIPLOMSKEGA DELA	10
2	TERMINOLOGIJA	12
2.1	PETRUVO – PETRUVU.....	12
2.2	DEDIŠČINA	12
2.2.1	<i>Naravna dediščina (naravne vrednote)</i>	13
2.2.2	<i>Kulturna dediščina</i>	14
2.3	NAŠ ODNOS DO DEDIŠČINE	17
2.4	KULTURNA DEDIŠČINA IN TURIZEM.....	18
3	OSILNIŠKA DOLINA	20
3.1	KRATKA ZGODOVINA OSILNIŠKE DOLINE	21
3.2	OSILNICA IN OSILNIŠKA DOLINA DANES	23
3.3	DEDIŠČINA OSILNIŠKE DOLINE	25
3.3.1	<i>Naravne vrednote Osilniške doline</i>	25
3.3.2	<i>Snovna ali materialna nepremična kulturna dediščina Osilniške doline</i>	26
3.3.3	<i>Nesnovna ali nematerialna dediščina Osilniške doline</i>	28
4	PRAZNIK PETRUVO	39
4.1	ZAČETKI PRAZNIKA PETRUVO	39
4.2	CIVILNO GIBANJE ZA OSILNIŠKO DOLINO.....	41
4.3	DRUŠTVO OSILNIŠKA DOLINA	42
4.4	PRIREDITEV PETRUVO OD LETA 1995 DO LETA 1999 (VSEBINA PRIREDITVE).....	42
4.5	INTERES SKUPNOSTI.....	47
5	PRIREDITEV PETRUVO OD LETA 2010 DO LETA 2016	48
5.1	ORGANIZACIJA PRIREDITVE PETRUVO.....	48
5.2	FINANCIRANJE PRIREDITVE PETRUVO	48
5.3	VSEBINA PRIREDITVE V LETIH 2010–2016	48
5.4	INTERES SKUPNOSTI.....	52
6	ANALIZA ANKETE	53

6.1	PRIDOBIVANJE PODATKOV.....	53
6.2	ANALIZA PODATKOV, PRIDOBLENIH Z ANKETIRANJEM, PO VPRAŠANJIH	54
6.2.1	<i>Demografski profil anketiranih.....</i>	54
6.2.2	<i>Poznavanje kulturne dediščine Kolpske doline in njena povezava z razvojem turizma..</i>	57
6.2.3	<i>Vprašanja, vezana na prireditev Petruvo.....</i>	63
6.3	SPLOŠNE UGOTOVITVE GLEDE NA PRIDOBLENE PODATKE Z ANKETIRANJEM	67
7	ANALIZA INTERVJUJA 1 Z ENIM OD USTANOVITELJEM CIVILNEGA GIBANJA ZA OSILNIŠKO DOLINO	69
7.1	POTEK INTERVJUJA	69
7.2	VSEBINA INTERVJUJA	69
8	ANALIZA INTERVJUJA 2 Z ORGANIZATORJEM PRIREDITVE PETRUVO71	
8.1	POTEK INTERVJUJA	71
8.2	VSEBINA INTERVJUJA	72
9	PRIMERJAVA PODATKOV, PRIDOBLENIH Z ANKETNIM VPRAŠALNIKOM IN INTERVJUJEMA	74
10	ZAKLJUČEK.....	76
11	LITERATURA.....	80
	PRILOGE	86
PRILOGA A:	PETRUVO PRED DRUGO SVETOVNO VOJNO.....	86
PRILOGA B:	PROGRAM PETRUVO 1996.....	87
PRILOGA C:	PROGRAM PETRUVO 2016.....	88
PRILOGA Č:	ANKETNI VPRAŠALNIK	89
PRILOGA D:	VPRAŠALNIK 1 ZA INTERVJU (JOŽE OŽURA)	95
PRILOGA E:	TRANSKRIPCIJA INTERVJUJA Z BIVŠIM TAJNIKOM IN AKTIVNIM ČLANOM CIVILNEGA GIBANJA ZA OSILNIŠKO DOLINO	97
PRILOGA F:	VPRAŠALNIK 2 ZA INTERVJU (BERNARDA ČOP).....	102
PRILOGA G:	TRANSKRIPCIJA INTERVJUJA S KOORDINATORKO PRIREDITVE PETRUVO.....	104

KAZALO TABEL

TABELA 6.1: DELEŽ ANKETIRANIH OBISKOVALCEV GLEDE NA SPOL	54
TABELA 6.2: STAROST OBISKOVALCEV	54
TABELA 6.3: IZOBRAZBENA STRUKTURA OBISKOVALCEV PRIREDITVE	55
TABELA 6.4: ZAPOSILITEV OBISKOVALCEV PRIREDITVE	56
TABELA 6.5: IZVOR OBISKOVALCEV PRIREDITVE.....	56
TABELA 6.6: POZNAVANJE KULTURNE DEDIŠČINE KOLPSKE DOLINE.....	58
TABELA 6.7: ODVISNOST TURIZMA V DOLINI OD OHRANITVE KULTURNE DEDIŠČINE.....	59
TABELA 6.8: POZNAVANJE LEGENDE O PETRU KLEPCU.....	60
TABELA 6.9: PRIKAZ RAZVRSTITVE KULTURNE DEDIŠČINE KOLPSKE DOLINE PO POMEMBNOСТИ	61
TABELA 6.10: UDELEŽBE NA PRIREDITVI PETRUVO.....	63
TABELA 6.11: KDO VAS JE NAVDUŠIL, DA OBIŠČETE PRIREDITEV PETRUVO?	63
TABELA 6.12: POZNAVANJE IZVORA IMENA PRAZNIKA PETRUVO.....	64
TABELA 6.13: KAJ ZA VAS PREDSTAVLJA PRAZNIK PETRUVO?.....	65
TABELA 6.14: ČEMU BI DALI PREDNOST NA PRIREDITVI PETRUVO?.....	65
TABELA 6.15: POUK NA OHRANJANJU KULTURNE DEDIŠČINE NA PRIREDITVI PETRUVO.....	66

KAZALO SLIK

SLIKA 3.1: LESENI KIP PETRA KLEPCA NA VSTOPU V OSILNIŠKO DOLINO.....	20
SLIKA 3.2: CERKEV SV. PETRA IN PAVLA V OSILNICI.	27
SLIKA 3.3: KIP VURMOHARJEV V BOSLJIVI LOKI.	30
SLIKA 3.4: KMEČKA NOŠA OSILNICE.	36
SLIKA 4.1: Z VOZOM NA PETRUVO. TAKO SO SE V OSILNICO K MAŠI PELJALI PRED DRUGO SVETOVNO VOJNO IZ BOSLJIVE LOKE. TONE PAVLOV, NJEGOVA MAMA MARIJA IN SORODNIKI	39
SLIKA 4.2: GOZDARJI IN ŽAGMOJSTRI V POVORKI NA PETRUVO 1996.....	43
SLIKA 4.3: VURMOHARJI NA POVORKI.....	44
SLIKA 4.4: PETRUVO 1997.....	45
SLIKA 5.1: TEKMOVANJE V DIATONIČNI HARMONIKI NA PETRUVEM 2016	50
SLIKA 5.2: KULTURNI PROGRAM, NINA PREBRALA LJUDSKO PRIPOVEDKO O PETRU KLEPCU V DOMAČEM NAREČJU NA PETRUVEM 2016.....	51
SLIKA 5.3 STOJNICA Z ROŽAMI IZ PAPIRJA, PETRUVO 2016.	52
SLIKA 6.1: POZNAVANJE KULTURNE DEDIŠČINE KOLPSKE DOLINE.....	58
SLIKA 6.2: ODVISNOST TURIZMA V DOLINI OD OHRANITVE KULTURNE DEDIŠČINE.....	59
SLIKA 6.3: POZNAVANJE LEGENDE O PETRU KLEPCU	60

1 UVOD

1.1 Vsebinska opredelitev

»Kdor ne zna ceniti sebe ali svojega, ne more pričakovati, da ga bodo cenili drugi« (Ilich 2014, 9)! Ali kot je napisal Prešernov sodobnik Koseski: »Kdor ne spoštuje se sam, podlaga je tujčevi peti« (Koseski v Ilich 2014, 9)!

Ilich meni, da je pomembno, da ohranimo spomin na pretekle dogodke, razumemo razmere, v katerih so živeli in zdržali naši predniki, kajti le tako lahko cenimo sebe in kar so ustvarili drugi pred nami. »Gre za našo skupno kulturno dediščino, ki nas poleg jezika najbolj nezamenljivo opredeljuje kot etnično skupnost. Če usahne spomin, se pretrgajo vezi, zaradi katerih smo ljudje to, kar smo« (Ilich 2014, 9).

Korenine moje družine izhajajo iz Osilniške doline, kjer reka Kolpa loči dve državi, Slovenijo in Hrvaško. Dedek in babica sta rojena in odrasla v mali vasi Bosljiva Loka, kjer sta hiši stali ena zraven druge. Zgodbe o življenju v dolini nekoč so bile velik del mojega otroštva. Od tod moja ljubezen in povezava s tem kotičkom sveta, kjer še vedno živi veliko mojih sorodnikov.

V diplomskem delu bom predstavila kulturno dediščino in ljudi doline ob Kolpi, ki jih označuje podnaslov Naša kulturna dediščina v dobrih rokah Iztoka Iliča iz knjige Varuhi izročila. To so ljudje, ki se trudijo, da bi se kulturna dediščina, značilna za to dolino, ohranila. Ohranitev kulturne dediščine sloni na peščici starejših domačinov, ki živijo v vaseh in krajih doline, ter na njihovih svojcih, ki živijo v mestih. Predstavila bom praznik Petrovo nekoč, ko so ga praznovali 29. junija, in danes, ko ga praznujejo zadnjo soboto v juniju.

1.2 Namen in cilji diplomskega dela

Namen diplomskega dela je bilo predstaviti kulturno dediščino Kolpske doline, skrb za njeno ohranitev ter kako so praznik Petrovo praznoval včasih in kako ga danes.

Cilji so bili predstaviti:

- temeljne pojme kulturne dediščine
- današnjo podobo in značilnosti kulturne dediščine Osilniške doline
- praznik Petruvo nekoč in danes
- razlike med podobo praznika Petruvo nekoč in danes ter kaj je temu vzrok
- na primeru Petruvo pokazati, kako se skrbi oz. kako se je skrbelo za ohranjanje kulturne dediščine (stari običaji, obrt ...)
- prikazati pomen društev za ohranjanje kulturne dediščine Osilniške doline

Z analizo ankete med obiskovalci Petruvega ugotoviti:

- poznavanje in odnos do kulturne dediščine Osilniške doline
- poznavanje in odnos do praznika Petruvo nekoč in danes
- pripravljenost do ponovne obnovitve/prikaza šeg in navad, ki so bile nekoč značilne za praznik Petruvo

Hipoteze:

1. Prvotni namen praznika Petruvo je bil skrb za kulturno dediščino Osilniške doline, ohranjanje zgodovinske in kulturne dediščine, šeg, navad in običajev prejšnjih generacij.
2. Organizatorji prireditve morajo skrbeti za ohranjanje izvirnih oblik starih življenjskih navad in običajev, če hočejo, da praznik obdrži svoj prvotni namen.

1.3 Metodologija diplomskega dela

Pri izdelavi diplomskega dela bom uporabila dve metodi dela. Prva bo vključevala pregled obstoječe literature, zbiranje in obdelavo podatkov, s katerimi bom pridobila teoretično znanje in vpogled v kulturni razvoj in kulturno dediščino Osilniške doline.

Druga metoda je terensko delo, s katerim bom pridobila aktualne in podrobne informacije o obravnavani temi.

Izdelala bom anketo in jo na dan prireditve izvedla med obiskovalci Petruvega v Osilnici, s katero bom skušala ugotoviti poznavanje kulturne dediščine Osilniške doline ter njihov odnos do nje, poznavanje praznika Petruvo ter njihov pogled na praznik nekoč in danes.

Opravila bom polstrukturirani intervju z g. Jožetom Ožuro, članom nekdanjega Civilnega gibanja Osilniške doline ter aktivnim članom Društva Osilniška dolina. Vprašanja bom pripravila vnaprej z možnostjo podvprašanj. Namen intervjuja je pridobiti informacije o delovanju gibanje, organizaciji Petruva, ali so sodelovali z občino, kaj je bila rdeča nit Petruva in ali je Petruvo še vedno praznik, ki prikazuje kulturno dediščino doline. Če temu ni tako, v čem je vzrok, kako vidi in bi si želel Petruvo v bodoče.

Opravila bom intervju z go. Bernardo Čop, zaposleno na Upravni enoti občine Osilnica, ki je v sodelovanju s Prostovoljnim gasilskim društvom zadolžena za organizacijo Petruva danes. V intervjuju bi želela pridobiti informacije o organizaciji Petruva danes, ali je namen praznika še vedno ohranjanje kulturne dediščine doline ali gre le za prireditev zabavne narave, druženje domačinov in njihovih prijateljev, kje vidi Petruvo v prihodnosti, kako občina sodeluje z Društvom Osilniške doline in ali se ji sodelovanje zdi pomembno z vidika ohranjanja kulturne dediščine.

2 TERMINOLOGIJA

V delu se bomo srečali z mnogimi izrazi, pojmi, ki jih sicer poznamo, jih razumemo in v vsakdanjem življenju uporabljamo, a je vsekakor potrebna razlaga le-teh tudi z vidika stroke.

2.1 Petruvo – Petruvu

Praznik v Osilnici na dan godu sv. Petra 29. junija. Praznik je dobil ime po zavetniku cerkve sv. Petra in Pavla v Osilnici. Petruvo domačini v narečju imenujejo Petruvu.

2.2 Dediščina

Po Bogataju dediščine »nikoli ne smemo razumeti le kot oblike preteklosti, ampak predvsem kot oblike sedanosti in sodobnosti z razsežnostjo zgodovine« (Bogataj 1992,12).

Kljub navidezno enostavnemu vsakodnevnu pojmovanju dediščine ta ostaja in postaja sporen koncept strokovnih razprav. David Haley (2001) opozarja, da se pri uporabi pojma dediščina zdi, da obstaja toliko definicij, kot je uporabnikov pojmov (Haley v Jezernik 2010, 291).

Slovar slovenskega knjižnega jezika opredeljuje dediščino (lat. heredium, hereditas, tudi patrimonium) kot »premoženje, pridobljeno po umrlem« in tisto, »kar je prevzeto iz preteklosti« (SSKJ 2000).

UNESCO (2007), Organizacija Združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo je organ, ki skrbi za kulturno dediščino v svetovnem merilu. Leta 1972 je objavila mednarodno Konvencijo o varstvu svetovne in naravne dediščine in v njej definirala dediščino (heritage) kot zapuščino naše preteklosti, s katero živimo danes in jo prenesemo na prihodnje generacije, ter kot nenadomestljiv vir življenja in navdih (UNESCO World Heritage center 2013).

Kulturno dediščino pojmuje kot (Konvencija o varstvu svetovne in naravne dediščine 1972):

- spomenike: arhitekturne, kiparske in slikarske stvaritve, dela ali strukture arheološke narave, inskripcije, jamska najdišča in kombinacije značilnosti, ki so izjemnega globalnega pomena z vidika zgodovine, umetnosti in znanosti
- skupine stavb: skupine ločenih ali povezanih stavb, ki so izjemnega pomena z vidika zgodovine, umetnosti in znanosti, zaradi svoje arheološke homogenosti ali položaja v pokrajini
- območja: človeška dela ali rezultat součinkovanja narave ali človeka ter območja, ki vsebujejo arheološka najdišča izjemnega globalnega pomena z zgodovinskega, estetskega, etnološkega ali antropološkega vidika

Februarja 2008 je Državni zbor Republike Slovenije sprejel Zakon o varovanju naravne in kulturne dediščine in se s tem pridružil načelom UNESCO konvencije. Dediščino definira kot »dobrine, podedovane iz preteklosti, ki jih Slovenke in Slovenci, pripadnice in pripadniki italijanske in madžarske narodne skupnosti in romske skupnosti, ter drugi državljanke in državljani Republike Slovenije opredeljujejo kot odsev in izraz svojih vrednot, identitet, verskih in drugih prepričanj, znanj in tradicij. Dediščina vključuje vidike okolja, ki izhajajo iz medsebojnega vplivanja med ljudmi in prostorom skozi čas« (Zakon o varstvu kulturne dediščine Ur. l. RS. 16/08).

Dediščina **državnega** pomena je tista, ki ima »mednarodni ali velik narodni pomen in je zanjo pristojna država« (Varstvo naravnih vrednot 2013).

Dediščina **lokalnega** pomena je tista, ki sicer ni izjemnega državnega ali mednarodnega pomena, temveč zgolj izjemnega pomena za pokrajino ali občino, v kateri se nahaja (Zakon o varstvu kulturne dediščine Ur. l. RS. 16/08) in jo varuje lokalna skupnost.

2.2.1 Naravna dediščina (naravne vrednote)

Narava in okolje, ki nas obdaja in v katerem živimo, sta naši prvi misli ob besedni zvezi naravna dediščina. Stroka jo definira kot »celostno človekovo naravno okolje, ne le zavedno ali namensko oblikovano (npr. parki), temveč tudi t. i. kultura krajine, naravno okolje z vsem življenjem v njem in s človekom, ki v njem deluje« (Slovenski etnološki leksikon 2004, 76).

Naravna dediščina, »naravne lepote, naravne znamenitosti, naravne redkosti« in »naravne vrednote« (Berginc in drugi 2006, 35) so izrazi, ki opisujejo »izstopajoče dele narave«, ki so »lepi, slikoviti in posebni« (Berginc in drugi 2006, 35).

Čeprav se izraz naravna dediščina danes (npr. v šoli) še vedno uporablja, ga je v Zakonu o varstvu okolja (1993) zamenjal pojem naravne vrednote; te obsegajo »vso naravno dediščino na območju Slovenije« (Berginc in drugi 2006, 35).

Sistem varstva naravnih vrednot urejata Zakon o varstvu okolja (1993) in Zakon o ohranjanju narave (1999).

Naravne vrednote se deli na različne zvrsti (Berginc in drugi 2006, 39):

- površinske geomorfološke naravne vrednote (npr. kraške površinske oblike, ledeniške reliefne oblike, obalne reliefne oblike ...)
- podzemeljske geomorfološke naravne vrednote (razne kraške jame)
- geološke naravne vrednote (npr. tektonske, mineraloške, petrološke, oblike ali nahajališča fosilov ali mineralov ...)
- hidrološke naravne vrednote (redke ali posebne reke, potoki, jezera ...)
- botanične naravne vrednote (rastišča ogroženih vrst, nahajališča ...)
- zoološke naravne vrednote (habitati ogroženih vrst ...)
- ekosistemske naravne vrednote (habitati posebnega pomena ...)
- drevesne naravne vrednote (izjemno drevo, skupine ...)
- oblikovane naravne vrednote (drevoredi, parki, arboretumi ...)
- krajinske vrednote (gorski vrhovi, slemena ...)

2.2.2 Kulturna dediščina

Če ima pri naravni dediščini pomembo vlogo narava, lahko rečemo, da ima pri kulturni dediščini to vlogo človek.

Ime ne izhaja iz besede kultura, ki je lahko sinonim za umetnost, temveč iz širšega pojmovanja kulture. Označuje celoten »niz značilnosti duhovnih, snovnih, razumskih in čustvenih pojavov družbe ali posamezne skupine«, kar vključuje tudi »načine življenja,

temeljne človekove pravice, vrednostne sisteme, tradicije in verovanja« (Terminološki slovar 2013).

Po Bogataju, ki kulturo definira kot vse tisto, »kar zna človek narediti mimo nature ali iz nje«, je kulturna dediščina »vsa tista človeška ustvarjalnost, ki je nastala mimo lastnega delovanja narave ali iz nje« (Bogataj 1992, 11).

Pojem dedovanja ali, če uporabimo uradno terminologijo, naravne in kulturne dediščine se v Sloveniji uporablja šele slabih 40 let. Pred tem smo govorili o spomenikih, o znamenitostih, izročilu, starinah. Po letu 1974, ko je nekdanja Jugoslavija pristopila k podpisnicam konvencije o varstvu svetovne naravne in kulturne dediščine, se je začel uporabljati pojem naravne in kulturne dediščine (Bogataj 1992, 13).

Zakonodaja (Zakon o varovanju kulturne dediščine) pa je seveda tista, ki je stvari postavila v nek sistem in določila dve vrsti kulturne dediščine:

- materialno, ki se nadalje deli v nepremično in premično
- nematerialno (nesnovno): prakse, predstavitve, izrazi, znanje, veščine, ustno izročilo

2.2.2.1 Snovna ali materialna dediščina

Snovno dediščino delimo na nepremično in premično. Nepremična kulturna dediščina so »enote človekovega okolja«, medtem ko premično dediščino sestavljajo »predmeti človeškega izvora« (Benedik Kreitmayer in drugi 2007, 16). Za premično in nepremično dediščino skrbijo muzeji, arhivi in Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije.

Pravilnik o določitvi zvrsti predmetov kulturne dediščine (2010) za nepremično dediščino določa: arheološka najdbišča, stavbe, parke in vrtove, stavbe s parki in vrtovi, spominske objekte in vrtove, naselja in njihove dele ter kulturno krajino (mlini, kozolci ...) (Pravilnik o določitvi zvrsti predmetov kulturne dediščine 2010).

Pravilnik o določitvi zvrsti predmetov kulturne dediščine (2000) za premično dediščino določa orožje, orodje, stavbno in bivalno opremo, oblačila in osebne predmete, prometna in transportna sredstva, predmete za igro in prosti čas, umetniške predmete in predmete

uporabne umetnosti, umetniške predmete, obredne predmete, predmete komunikacije, grbe, zastave, nagrade in priznanja, sredstva za trgovino in bančništvo, predmete za prikaze in ponazoritve, stroje in naprave, predmete izobraževanja, znanosti in tehnike ter geološke, botanične in zoološke predmete, človeške ostanke, glasbila in druge predmete zgodovinskega pomena (Pravilnik o določitvi zvrsti predmetov kulturne dediščine 2000).

2.2.2.2 Nesnovna ali nematerialna dediščina

Nesnovna kulturna dediščina slovenskega, evropskega in tudi svetovnega kulturnega okolja je obsežna in bogata. »Nematerialna, nepredmetna, živa, nesnovna ... vse to so termini, ki po UNESCO-vi Konvenciji o varovanju nesnovne kulturne dediščine pomenijo prakse, predstavitve, izraze, znanje, veščine in z njimi povezana orodja, predmete, izdelke in kulturne prostore, ki jih skupnost in včasih tudi posamezniki prepoznajo kot del svoje kulturne dediščine« (Pukl v Mučič in drugi 2012, 7).

Leta 2003 je UNESCO sprejel Konvencijo o varovanju nesnovne kulturne dediščine, ki je pomemben korak k razumevanju in sprejemanju vseh pojavnih oblik in značilnosti dediščine.

Leta 2008 je Slovenija z zakonom ratificirala konvencijo UNESCA in varovanje ter ohranjanje nesnovne dediščine vključila v Zakon o varovanju kulturne dediščine (2008). Na tem mestu je pomembno omeniti uvedbo Registra nesnovne kulturne dediščine, kamor so vpisane enote dediščine, ki ustrezajo veljavnim dokumentom.

Ohranjanje nesnovne kulturne dediščine je vrednota, ki nas bogati in spodbuja k odgovornemu delovanju z njo. Pri tem imajo pomembno vlogo nosilci dediščine, pa naj bodo to skupine, skupnosti ali posamezniki, ki skrbijo, da znanje in veščine posredujejo naslednjim generacijam.

2.2.2.3 Šege in navade

Obsežno in predvsem pomembno področje kulturne dediščine so šege in navade. Šege in navade so del lokalne dediščine in s tem seveda tudi nacionalne, ki se pogosto kažejo v obliki prireditvev na lokalni ravni. Primeri so življenjske šege in navade (ob rojstvu, poroki, smrti), letne in koledarske šege in navade (postavljanje jaslic, pustovanje ...), ali delovne šege

(obredi, igre, ki jih spremlja opravilo, npr. koline). »Šege in navade so področja človekove kulture in načinov življenja, ki so tesno povezani z odnosi do sveta, različnimi oblikami verovanja, čustvovanja in pripadnosti družbenemu okolju in skupnosti« (Bogataj 2005, 17). S šegami in navadami se srečujemo v vsakdanjem in prazničnem življenju ljudi, označujejo človekovo delovanje, čustvovanje in vedenje.

Znani slovenski etnolog Janez Bogataj opredeli navade kot dejanja, ki jih človek opravlja vsak dan ali ob praznikih, enkrat ali večkrat v letu. Navade kažejo in opredeljujejo človekova pravila in obnašanje v življenju ob določenih dnevih ali priložnostih.

Po Janezu Bogataju pa so šege veliko več, globlje, saj z njimi ljudje vzpostavljajo povezave, medčloveške odnose, ki so prevzeti in podedovani ali celo na novo ustvarjeni. Šege se torej kažejo kot odnosi med ljudmi in dejanji, ki jih iz vsakdanjega povprečja dvignejo na pomembnejše, poudarjeno ali praznično mesto v skupnosti (Bogataj 2005, 15).

Šege in navade niso nekaj statičnega, kar smo prevzeli iz zgodovine, se spreminjajo in razvijajo. V sodobnem svetu je prisotna težnja po ohranjanju šeg in navad. Pogosto pa se dogaja, da je vsebina hitreje podvržena spreminjanju ali celo propadanju, »ogrodje« pa se ohrani.

2.3 Naš odnos do dediščine

Da do dediščine vzpostavimo pozitiven odnos, jo moramo najprej poznati in prepoznati. Bogataj odnos do dediščine razdeli v štiri skupine (Bogataj 1992, 15):

- romantično nostalgični odnos, ki se veže predvsem na poudarjanje narodne zavesti in istovetnosti, pogosto se kaže v pojavu folklorizma in na področju vzgoje (družina) in izobraževanja (šola)
- negativni odnos, ki se lahko kaže pri posameznikih, ki zavračajo vse, kar je vezano s preteklostjo, nepoznavanjem in nizko stopnjo zavesti o dediščini
- tržni ali ekonomski odnos, ki ima bogato zgodovino in se kaže predvsem v trženju s starinami

- strokovni odnos, s katerim se ukvarja cela vrsta strok na področju naravne kot tudi kulturne dediščine. Gre za odkrivanje, raziskovanje, dokumentiranje, varovanje ter predstavitve kulturne dediščine.

2.4 Kulturna dediščina in turizem

»Dediščina in turizem imata več skupnega, kot se mogoče zdi na prvi pogled. Dediščina je eden glavnih razlogov, da ljudje potujejo« (Grafenauer 2009, 15).

Po Smithu je turist oseba, ki je začasno brezposelna in potuje po lastni volji in iz različnih razlogov z namenom, da izkusi spremembe. »Kljub temu pa turizem temelji na treh ključnih elementih, ki skupaj sestavljajo enačbo: turizem = prosti čas + razpoložljiva sredstva + pozitivni lokalni ukrepi« (Smith v Bajuk S. 2005, 37).

»**Kulturni** turizem so vsa potovanja, ki imajo za osnovni motiv aktivnosti na področju kulture« (Lebe v Grafenauer 2009,10).

Poenostavljeno bi lahko rekli, da gre za obiske kulturnih ustanov, kulturnih spomenikov, kulturnih predstav, koncertov, obiske dogodkov, vezanih na kulinariko, spoznavanje lokalnih navad, hkrati tudi za obiske športnih prireditev in pop koncertov. Pomembno pri kulturnem turizmu je, da najdemo ravnovesje med potrebo po zaščiti dediščine na eni strani in med zadovoljevanjem turističnih potreb na drugi strani.

Dediščinski turizem je vrsta turizma, ki je osredotočen na dediščino. Brown opredeljuje dediščinski turizem kot »potovanje, ki ima za cilj doživetje krajev in dejavnosti, ki avtentično predstavljajo zgodbe in ljudi iz preteklosti. Vključuje kulturna, zgodovinska in naravna bogastva« (Brown v Grafenauer 2009, 11).

Razlika med kulturnim in dediščinskim turizmom je, da kulturni daje manjši poudarek prostoru, medtem ko je dediščinski krajevno-prostorsko vezan na lokalno okolje, ljudi ter njihove predmete, zgodbe in tradicije. Turizem potrebuje kulturno dediščino, ker mu ustvari vsebino turistične ponudbe in kulturna dediščina potrebuje turizem zaradi večje dostopnosti,

promocije države in lokalnega okolja, odpira mu nove ekonomske možnosti (spominčki, razglednice, vodiči, kulinarika ...).

3 OSILNIŠKA DOLINA

Reke so od nekdanj privabljalje ljudi na svoje bregove, kjer so si postavili bivališča in začeli obdelovati polja. Osilniška dolina je del Zgornjekolpske doline, porečja Čabranke in Kolpe, ki nadaljuje pot pod Loško steno in Sv. Ano. Ime je dobila po največjem kraju na sotočju rek – Osilnici. Če bi domačine povprašali po imenu doline, bi vsakdo ponosno dodal, da je to Dežela Petra Klepca (glej Slika 3.1).

Slika 3.1: Leseni kip Petra Klepca na vstopu v Osilniško dolino.

Vir: Štimec (2016).

Peter Klepec je bil, po ljudskem izročilu, bajtarjev sin, ki si ga lastijo tako Hrvati kot Slovenci. Še vedno so žive razprave, ali je bil rojen v Malem logu (Hrvaška) ali v Osilnici z okolico na slovenski strani. Zgodb o njem je nešteto. Osnova zgodb je, kako je telesno šibak, a po srcu dober fantič – pastir, dobil nadnaravno moč, da je ruval drevje in pomagal ljudem ter izganjal sovražne napadalce. Za domačine Osilniške doline je Peter Klepec ljudski junak, kajti prepričani so, čeprav nekih dokazov ni (Primc 1991, 29), da je resnično živel in da je bistvo zgodb o njem resničnih. Kot pri drugih ljudskih junakih, kot so Martin Krpan, kralj Matjaž, kraljevič Marko in drugi, pa je nekaj dodanega tudi v zgodbah o Petru Klepcu. Toda, naj bodo zgodbe o Petru Klepcu takšne ali drugačne, naj bo iz Malega loga ali Osilnice,

vedno so povezovale in združevale ljudi na obeh bregovih rek, tako prijateljsko kot sorodstveno, da so živeli složno in enotno in k temu težijo še danes. Makarovičeva meni, da je sicer novonastala meja doprinesla k zamiranju tesnih medsebojnih odnosov in družinskih vezi, kot poglavitni razlog pa navaja, da na obeh straneh Kolpe ni več mladih ljudi, ki so bili nosilci in s porokami povezovalci medsebojnih odnosov in tesnih sorodstvenih vezi (Makarovič 2002, 13).

Anton Ožbolt v svoji knjigi Dežela Petra Klepca opiše to dolino kot »dva bregova, eno srce« (Ožbolt 1974, ovojnica), kjer se ljudje nikoli niso spraševali po nacionalnosti ali kateri državi pripadajo. Deželo Petra Klepca imenuje »živopisno fresko« (Ožbolt 1974, ovojnica) ljudi in njihovih navad, njihove preteklosti ter pravice do skupne sedanjosti in prihodnosti.

3.1 Kratka zgodovina Osilniške doline

Čabranska in Zgornjekolpska dolina sta bili že zgodaj naseljeni. O tem govorijo najdbe ostankov jamskega medveda in glinenih posod v Polički jami nad Žurgami, starih okrog 4000 let. Lokalni zgodovinar – amater Bogdan Mlakar iz Prezida – je pred leti izkopaval na Vražjem vrtu in našel keramiko in podkev. Ko je najdbi odnesel strokovnjakom, so dokazali, da keramika izvira iz 900–500 let pr. n. št. (pred časom Rimljanov), medtem ko je podkev iz časa Rimljanov in kaže na njihovo prisotnost v teh krajih (Malnar 2007, 18).

Na obdobje Rimljanov kažejo ostanki sistema zapornega zidu – limes pri Prezidu, ki naj bi ga zgradili od Kvarnerja, preko Snežnika, Vrhnike, Grahovega ob Bači do Zbiljske doline na Koroškem in naj bi ljudi varoval pred vdori barbarov.

Začetki naselitve Osilnice sicer niso znani, so pa Slovani poselili rodovitne dele v tej dolini že v zgodnjem srednjem veku, prišli so iz več smeri: Loške doline, po dolini reke Kolpe, preko grebena Borovške gore.

Leta 1247 so te kraje dobili Ortenburžani, ki so začeli s pospešeno kolonizacijo iz nemških dežel, predvsem na Kočevskem, in gradnjo cerkva, medtem ko je bilo območje ob Čabranki in Kolpi naseljeno predvsem s slovanskimi kmeti.

Po smrti zadnjega Ortenburžana grofa Friderika II. leta 1418 so deželo na podlagi dedne pogodbe iz leta 1377 podedovali grofje Celjski, za njimi pa leta 1457 Habsburžani, ki so Kočevsko dajali v najem fevdalnim rodbinam, ki je vsaka po svoje vtisnila pečat deželi.

V 15. in 16. stoletju so začeli deželo ogrožati Turki. Da bi dolino obvarovali pred njimi, so okoli cerkva postavljali tabore (konec 15. stoletja v Osilnici in v 16. stoletju v Belci), redkeje okoli župnišč. Prav v bojih s Turki je največkrat omenjen Peter Klepec. Po ustnem izročilu naj bi Turki dali svojim konjem zobati oves na oltarju osilniške cerkve, kar je Petra Klepeca tako razjezilo, da je izruval smreko in prepodil Turke iz Osilnice (Primc 1991, 19).

Da so v 16. in 17. stoletju dolino imeli v posesti Frankopani in Zrinjski, kažejo ostanki gradu v Čabru, ki ga je zgradil Peter Zrinjski, in gradu v Brodu na Kolpi, ki so ga zgradili Frankopani. Za to dolino so bili pomembni, ker so v dolini gradili fužine – talilnice železove rude in kovnice. V tistem času se je v dolino naselilo veliko ljudi z Gorenjske. To so bili kovači, žagarji, mlinarji, iz katerih so tudi nastala pogosta rodbinska imena.

Čas vladavine Marije Terezije v 18. stoletju je za dolino zelo pomemben, saj Osilnica postane središče občine. Osilnica dobi županstvo, župnijo, šolo, pošto in carino oziroma finančno obmejno postajo.

V prvi svetovni vojni je veliko ljudi Osilniške doline trpelo in umrlo na različnih frontah – Galicija, Karpati, Tirolska, Soška fronta. Po vojni se je kraj s pomočjo vzajemnih hranilnic in posojilnic pričel razvijati. Ljudje so domov prinašali in koristno uporabili novosti, ki so se jih naučili po svetu.

Leta 1929 so ob uvedbi banovin v Kraljevini Jugoslaviji občino Osilnica priključili okraju Čabar, ki je prišel pod Dravsko banovino in dve leti kasneje pod Savsko banovino.

2. svetovna vojna je za te kraje pomenila okupacijo Italije, saj je bila Osilnica priključena k Reški pokrajini. Vasi so bile pretežno partizanske, zato je bilo veliko hiš požganih, ljudje pobiti ali pa odpeljani v koncentracijska taborišča, predvsem na Rab, Gonars in Treviso. Požgane so bile predvsem hribovske vasi, kot so Žurge, Belica, Bezgovica, Čačič, Padovo, Križmani, Malinišče in Podvrh. Po kapitulaciji Italije leta 1943 je bila Osilnica do konca

vojne območje brez okupatorske vojske, razen oktobra 1943 (tri tedne), ko so tu skozi prehajali Nemci. Po 2. svetovni vojni postane Osilnica sestavni del Slovenije. Do leta 1952 v njej deluje sedež krajevnega ljudskega odbora, nato pa do leta 1955 sedež občine. Da bi omogočili obnovo požganih in porušenih hiš, je bila ustanovljena obnovitvena zadruga s ciljem, da bi s svojimi posojili omogočila hitrejšo obnovo domov. Projekt je propadel zaradi odmaknjenosti in nepovezanosti doline.

In prav nepovezanost krajev in oddaljenost središč sta bila vzroka, da se je veliko mladih odselilo v večja mesta ali tujino, največ v Francijo, Nemčijo, tudi Avstralijo (Osilniška dolina 1 1994, 4).

3.2 Osilnica in Osilniška dolina danes

»So dogodki v življenju človeka, mesta ali pokrajine, ki se ne zgodi vsak dan niti vsak mesec. Tako je tudi dogodek, da se prebivalci Osilniške doline odločamo o svoji občini dogodek, ki se zgodi morda enkrat v petdesetih letih. Ta dogodek je odločitev, ki je pred nami, je vredna treznega, razumskega razmisleka in pogumnega dejanja« (Ožura Klun 1994, 1).

To je bil poziv dr. Ane Ožura-Klun, predsednice Civilnega gibanja za Osilniško dolino, ljudem, krajanom, da se odločijo za samostojno občino Osilnica.

Leta 1994 Osilnica postane občina z Zakonom o ustanovitvi občin ter določitvijo njihovih območij.

Danes je Osilnica ena od najmanjših občin v Sloveniji, meri 3,611 ha in je ena najredkeje poseljenih občin, saj v njej živi le 10,92 prebivalca na km². Pridih dolini vsekakor dajejo reka Kolpa in gore (Loška stena, Krempa ...), ki so pomemben člen turizma in promocije doline.

Že novembra leta 1990 so tri občine Delnice, Čabar in Kočevje, čeprav v dveh različnih republikah, od leta 1991 pa v dveh različnih državah, podpisale »Dogovor o varstvu zgornjega dela Kolpske doline in se obvezale, da bodo spoštovale in tako prispevale k ohranitvi naravnih lepote in kulturne dediščine na tem območju« (Primc 1991, 28–29).

Tradicijo spoštovanja in ohranitve kulturne dediščine doline je prevzelo Civilno gibanje Osilniške doline, ki je bilo ustanovljeno 1993, in kasneje Društvo Osilniške doline, ustanovljeno leta 2005. Društvo deluje kot civilno združenje ljudi iz Osilniške doline in tistih, ki so se izselili, njihovih potomcev ter prijateljev.

Leto 1991 pomeni prelomnico v življenju prebivalcev Osilniške doline. Ob osamosvojitvi Republike Slovenije je bila na Petrini (slovenska stran) in Brodu na Kolpi (hrvaška stran) postavljena carina. Meja je zarezala v preteklosti prehodni, kulturno in ekonomsko povezan prostor in prebivalcem prinesla nemnogo težav; poleg omejenega gibanja so bili oteženi tudi socialni stiki. Mnogi so imeli njive in sorodstvo na drugi strani meje. Šele dogovor med obema državama jim je omogočil nemoten prehod preko mostov na Kolpi, obdelavo polj in povezavo s sorodniki.

Osilniška dolina je stisnjena med dvema mejnima prehodoma, na eni strani Petrina – Brod na Kolpi in na drugi Sela – Zamost. Do leta 1994 je ves promet v smeri Osilnica–Brod na Kolpi in naprej do Kočevja potekal od vasi Mirtoviči na slovenski strani, potem preko mostu na hrvaško stran do Broda na Kolpi, kjer se je prestopilo mejo na slovensko stran ter nadaljevalo pot do Kočevja. Šele leta 1994 je cesta od Kočevja do Osilnice povezala kraje po slovenski strani. Druga cestna pridobitev, na katero so čakali kar nekaj let, je bila povezava Osilnice preko Kočevske reke do Kočevja, ki je pot do Kočevja skrajšala za 20 km. Zaradi večje dostopnosti doline imata obe cesti velik pomen pri razvoju turizma v dolini. Osilniška dolina je postala dostopna za turiste, ki si želijo na eni strani mirnih počitnic v neokrnjeni naravi, ki jih ponujajo turistične kmetije (Rugole v Bosljivi Loki, Štimec v Grintovcu), in na drugi strani aktivnejših počitnic, ki jih v svoji ponudbi predstavlja hotel Kovač v Osilnici (wellnes, kolesarjenje, rafting, pohodništvo ...). Turizem v dolini je v veliki meri vezan tudi na kulturno dediščino doline (prireditve, literarni večeri, obisk cerkva – sv. Egidija v Ribjeku, sv. Ane na poti v Osilnico, sv. Petra in Pavla v Osilnici in galerije Staneta Jarma v Osilnici, odprta 2001).

Danes so vasi redko poseljene. Pred 50 leti je v dolini živel 1000 prebivalcev, danes nekaj manj kot 300, in še to večinoma starejša populacija. Mlajši so si delo poiskali v mestih ali pa

se kasneje z družinami odselili iz doline. Veliko mladih je po končanem študiju ostalo v mestih.

Edini industrijski obrat, tovarne Liv Postojna – hidravlična dvigala v Osilnici, je v zapiranju, trenutno v obratu dela samo še pet delavcev. Proizvodnja je preseljena v Postojno, delavci se vozijo v uro in več oddaljeno Postojno. Nekaj mladih si je zaposlitev poiskalo na Hrvaškem, kot gozdni delavci delajo v gozdnem gospodarstvu Delnice, ali pa so si zaposlitev poiskali v tovarni Metalpres na Plešcih (Šercer 1996, 31).

Z leti so v vaseh zaprli trgovine, ostala je le ena v Osilnici, ki opravlja tudi poštarske usluge, ker so pošto in banko zaprli. Pred leti je dolino z mesti povezoval avtobus, danes le mini bus, in še ta le z nekaj potniki.

V Podružnični šoli v Osilnici uči samo ena učiteljica, pouk poteka do četrtega razreda kombinirano. Po četrtem razredu se učenci v višje razrede vozijo v 15 km oddaljeno Faro. V letošnjem šolskem letu sta šolo obiskovala le dva učenca. Občina Osilnica se trudi, kljub malemu številu šoloobveznih otrok, da bi pouk v šoli obdržali in da se ne ponovi leto 1993, ko je bila šola zaprta in so se vsi učenci morali voziti v šolo na Faro.

3.3 Dediščina Osilniške doline

Dolina premore kar nekaj posebnih značilnosti in zanimivosti, ki jih lahko tudi danes štejemo kot del kulturne dediščine. V to se šteje vse, kar so ustvarili predniki doline: hiše, cerkve, kmečka noša, narodne jedi, ljudske pesmi, pripovedke in pravljice ter starinsko narečje. Vse to tvori slovensko oziroma osilniško identiteto (Osilniška dolina 1994, 9).

3.3.1 Naravne vrednote Osilniške doline

Naravne vrednote Zgornjekolpske doline Slovenci odkrivajo šele zadnja leta, ko tu poteka državna meja s Hrvaško (Primc 1996, 415). Dolina premore kar nekaj naravnih vrednot, ki jih je vredno obiskati. Med naravnimi znamenitostmi je najbolj znana *reka Kolpa*, ki je predvsem zanimiva zaradi svojega kraškega izvira v obliki sifonskega lijaka in čistosti, ki ji daje kristalno zeleno barvo. Izvira pod Risnjakom (1528 m) na hrvaški strani, ki je uro in pol

oddaljen od Osilnice. Reka Kolpa in njeni pritoki so bili zlasti v zgornjem toku nekoč zelo pomemben vir energije, saj je v obdobju od okoli leta 1880 do 1980 na njih delovalo kar 192 obratov na vodni pogon, od tega 67 na Kolpi. Največ je bilo mlinov, ostalo pa so bile žage in druge obrti (kovačnice). Slovenski del Kolpe je vzdolž celotnega toka po slovensko-hrvaški meji, od Osilnice do Rakovca, vključen v varstveno območje Natura 2000. S Kolpo so ljudje vedno živeli, narekovala je njihov način življenja. Danes Kolpa predstavlja velik del turistične ponudbe doline, ponuja različne oblike športov in rekreacije (koplanje, ribištvo – muharjenje, rafting ...). Posebnost Kolpe so slikovite navpične stene, kot so Loška stena, Taborska stena, Kuželjska stena in druge kot Sokolanska. Najbolj zanimiva je *Loška stena*, ki se kot skalni pomol izteza nad vasjo Ložec, kjer najdemo bogat živalski svet in višjegorsko cvetje (Luževič 2004, 42). Z roba Loške stene je razgled po vsej Zgornjekolpski dolini in Gorskem Kotarju. Pod Loško steno so še posebno zanimive posebne kamnite oblike («špice» oz. »igle»), o katerih so ljudje spletli pripovedke. Po eni naj bi bila ena ob špic »Mož«, ki je šel na lov in okamenel zato, ker je streljal proti Sveti gori; druga špica »Baba« naj bi bila njegova žena, ki ga je šla iskat, ker ga ni bilo domov; še dve manjši pa otroka, ki sta šla za mamo (Primc 1996, 438). *Mirtoviški potok* predstavlja enega redkih ohranjenih območij naravnih vrednot, ki izvira izpod pragozdnega Krokarja (1122 m). Je del neokrnjene narave, ki si je ustvaril strugo v apnenčast svet in pri tem ustvaril polno otokov, pragov, sipin, jezov, prodišč, tolmunov in šumelišč. V svoji odmaknjenosti od ljudi je ohranil poseben biotop z redkimi rastlinskimi (Blagajev volčin) in živalskimi vrstami (vidra) (Luževič 2004, 39).

3.3.2 Snovna ali materialna nepremična kulturna dediščina Osilniške doline

3.3.2.1 Sakralni objekti v Osilniški dolini

Na območju Osilniške doline je kar sedem cerkva. Vse so majhne in skromne, vendar ima vsaka nekaj posebnega in značilnega. Cerkev sv. Petra in Pavla je župnijska cerkev (glej Slika 3.2), ki ima šest podružniških cerkev in stoji na južnem robu Osilnice. Po njej je praznik Petruvo dobilo ime. Prvotno cerkev, ki je stala na istem mestu kot današnja, so porušili, ker se je število prebivalcev tako povečalo, da je postala premajhna. Glavni oltar v cerkvi je del domačina Petra Rutarja. V času turških napadov so si domačini za obrambo okoli cerkve naredili tabor (Wikipedia 2016).

Slika 3.2: Cerkev sv. Petra in Pavla v Osilnici.

ir: Štimec (2016).

Cerkev sv. Egidija v Ribjeku je ena od najbolj znanih in najstarejših podružničnih cerkva v dolini. Zunanost je bogato okrašena s šivanimi robovi, poslikanimi okenskimi špoletami, posvetnimi križi in ostanki fresk, glavni oltar nosi letnico 1681 (Luževič 2004, 41). Po eni od ljudskih pripovedi naj bi bil v tej cerkvi rojen Peter Klepec (Primc 1991, 25).

Ostale podružnične cerkve so še: cerkev sv. Vide v Bosljivi Loki, sv. Ane nad Mirtoviči, sv. Mihaela v Papežih, sv. Miklavža v Spodnjem Čačiču in cerkev sv. Duha v Žurgah. Večina cerkva je ohranjenih in obnovljenih in si jih turisti lahko ogledajo. Izjema sta le cerkvi v Papežih in v Spodnjih Čačičih, ki sta le delno ohranjeni, vendar tudi dostopni za turiste.

Značilnost Osilniške doline so tudi kapelice, ki so sezidane skoraj v vsaki vasi.

3.3.2.2 Galerija Staneta Jarma v Osilnici

Leta 1996 se je rodila zamisel o galeriji v Jarmovi rojstni vasi. Pobudnik je bilo Civilno gibanje Osilniške doline, ki je z dobrodelnimi plesi na Jasnici začelo zbirati sredstva. Prvi ples so organizirali leta 1996 in potem še dvakrat. Na ples so povabili prijatelje in ljubitelje doline. Na dobrodelnih plesih so prodajali umetnine, ki so jim jih podarili slikarji in kiparji, in s prodajo zbrali takratnih 2 milijona SIT, kar vsekakor ni zadostovalo za nakup stavbe za galerijo. Stane Jarm je ponudil na razpolago svojo rojstno hišo in s takratno občino Osilnica sklenil pogodbo o dolgoročnem najemu hiše. Galeriji je v trajno last podaril deset svojih kipov, ki so razstavljeni v njenih prostorih. Galerijo so odprli leta 2002 (Štimec 2002, 2–3). Zadnje informacije, ki sem jih pridobila od domačinov, govorijo, da je galerija zaprta, razloga niso poznali.

3.3.3 Nesnovna ali nematerialna dediščina Osilniške doline

Različnost posameznih slovenskih pokrajin se kaže v različnosti obrti, šeg, navad, noš, pripovedi in pesmi, včasih celo od vasi do vasi. Nekatere obrti, šege in navade so še žive, nekatere so izumrle, nekatere so se preoblikovale, prilagodile novemu načinu življenja in mišljenja. Predvsem velja za šege in navade, da so žive, večno spreminjajoče se.

3.3.3.1 Krošnjarstvo

Zaradi pogostih slabih letin in, od leta 1469, turškega ropanja in pustošenja po naši deželi, kar je močno vplivalo na življenje in gospodarstvo prebivalcev, je nemški cesar Friderik II. 23. oktobra 1492. leta, da prebivalcem olajša življenje in jim omogoči preživetje družin, dodelil krošnjarski patent (privilegij), ki jim omogoča svobodno trgovanje z živino, platnom ter z ostalim, kar sami vzgojijo in izdelajo, na Hrvaško in tudi v tujino. S patentom Friderika II. je dovoljeno in celo zaželjeno trgovati z vsem, kar ljudem prinaša denar. Patent je veljal tako za prebivalce Kočevske in kočevskega zemljiškega urada, posredno tudi za Ribničane. Patent je bil kasneje večkrat dopolnjen, vendar predstavlja osnovo za opravljanje krošnjarstva (Ogorelec 2016, 20).

3.3.3.2 Tradicionalne gospodarske dejavnosti, ki so v kulturni dediščini Osilniške doline

V teh krajih je bilo potrebno biti, če si želel preživeti, zelo iznajdljiv. Zemlje za obdelovanje je bilo premalo, da bi družine, ki so bile v teh časih številne, preživele, so predvsem moški krošnjari, ženske pa skrbele za obdelovanje zemlje. Krošnjarijenje, ki je pomenilo dodaten del zasluzka, so na tem delu Kočevske imenovali »hausiranje«. Da so lahko hausirali, so morali pridobiti uradno dovoljenje na okrajnem glavarstvu v Črnomlju, ki so ga morali enkrat letno obnoviti. Dovoljenje so dobili predvsem družinski očetje (Kovačič in drugi 2012, 13).

Za Osilniško dolino sta bili značilni na grobo dve skupini hauserjev: »vurmoharji« in »žagmojstri«. Na hausiranje so hodili večkrat po največ 2–3 mesece. Hausirali so najpogosteje na Hrvaškem, Sremu in Vojvodini, redki so odhajali tudi na Madžarsko in v Romunijo. Z denarjem, ki so ga zaslužili, so preživljali svoje družine. Domov so le redko nosili darila. Otrokom so prinesli le kakšno pomarančo ali bonbone, skoraj nikoli niso nosili igrač. Na hausiranje so odhajali spomladi, ko so bila drva pospravljena, dela na polju opravljena, vračali so se marca in aprila za čas košnje. Jeseni so se ponovno odpravili in se vračali do Miklavža ali božiča. Ko so sinovi dopolnili 12 let, so jih pogosto vzeli s seboj, da so se naučili samostojnega dela (Kovačič in drugi 2012, 31).

Na pot do Delnic ali Broda na Moravice so se odpravili peš in naprej z vlakom. Pogosto so se odpravili skupaj po trije ali štirje. Predno so se razšli po vaseh, so se dogovorili, kje se ponovno dobijo. Hodili so od hiše do hiše, na hrbtu so nosili tudi do 20 kg težak lesen koš, na dan so prehodili tudi do 20 km. Ko se je zvečerilo, so krošnjariji prosili za prenočišče. Le redko so prenočili v toplih posteljah, največkrat so spali na skednjih ali senikih (Kovačič in drugi 2012, 32).

3.3.3.2.1 Popravljalci ur – »vurmoharji«

Beseda »vurmohar« izhaja iz nemške besede »der uhrmacher«. V Kolpski dolini so besedo preimenovali v »vurmohar«, ker v narečju uri pravijo »vura«, macher pa so preoblikovali v mohar. Sprva so kolpski vurmoharji ure le prodajali, kasneje pa so jih tudi popravljali. Med vurmoharji in schwarzwaldskimi raznašalci ur obstaja velika podobnost, ker so le-ti od 18. stoletja dalje po celi Evropi prodajali poceni lesene ure, ki so imele preprost mehanizem, in

prav tako iskali fante, ki bi raznašali in prodajali ure po podeželju. Glede na nemški izvor besede vurmohar in glede na njihovo podobnost s schwarzwaldskimi raznašalci ur sklepamo, da je vurmoharstvo prišlo k nam iz Nemčije (Ogorelec 2006, 20).

Vurmoharji so bili samouki, ki se nikoli niso učili urarske obrti. Ko so se odpravili na pot, so v rokah nosili palico, s katero so preganjali pse, se opirali nanjo in postavili pod koš, ko so počivali. Na hrbtu so nosili lesene, škatlam podobne koše s predali. »Vurmoharske« koše jim je izdeloval mizar iz Turkov. V spodnjem predalu koša so imeli perilo, srajco in hlače za preobleči. V zgornjih predalih so nosili orodje, povečevala in dele za vse vrste ur. Popravljali so tako ročne kot stenske ure, ki so imele preprost mehanizem. Prenočevali so v skednjh in hlevih. Če pa so le pri kateri hiši večkrat prespali, so jim oprali perilo, posušili na peči in zjutraj so imeli za na pot sveže perilo. Ko so prišli v vas, so že na začetku vasi kričali: »Satove popravljamo!« (Kovačič in drugi 2012, 32).

Slika 3.3: Kip vurmoharjev v Bosljivi Loki.

Vir: Štimec (2016).

»Bosljiva Loka je sploh slovela po številu takih urarjev. Pri njih je bilo, kot da jim je prirojeno« (Kovačič in drugi 2012, 32). Imenovali so jo »mala Švica«. Samo v Bosljivi Loki je po letu 1920 delovalo 40 vurmoharjev. V manj kot 100 letih pred 2. svetovno vojno je v vaseh od Rak do Ribjeka na slovenski strani in od Kužlja do Zakrajca na hrvaški strani živelo 500–600 ljudi, od tega je bilo v treh generacijah 150 urarjev (Lokalno.si 2010, 1).

Urarstvo se je prenašalo iz roda v rod, mnogo jih je kasneje naredilo mojstrski izpit in odprlo svoje urarske delavnice. V spomin na ohranjanje vurmoharske tradicije v Osilniški dolini so leta 2010 v Bosljivi Loki postavili lesen kip vurmoharja (glej Slika 3.3).

3.3.3.2.2 Popravljalci žag – »žagmojstri«

Žagmojstri so bili ravno tako samouki, prihajali so iz višjih hribovskih vasi in so bili večinoma gozdni delavci, ki so imeli bogate izkušnje z žagami. Hodili so od vasi do vasi in brusili vse vrste žag, od ročnih do čavlaric, in vanje vsekavali nove zobe, če je bilo potrebno, in brusili obrabljene. Delo je bilo težko, saj je brušenje ene žage zahtevalo tudi uro in več časa. Pri delu so uporabljali strojčke za brusiti in delati zobe, pile in nakovalca ter razne vložke, da so lahko vsekali navadne zobe ali zobe za amerikanke. Žagmojstri so na hrbtu nosili lesen koš, s perilom v spodnjem predalu in orodjem za delo v zgornjem predalu. Ko so šli čez vas, so kričali: »Pile brusit! Pile sekati!« Če je bilo dela dovolj, so v kakšni vasi ostali tudi po par dni. Ljudje so po navadi kar s seboj prinesli žage in se dogovorili za ceno. Žage so popravljali na klopi, na katero so pritrdili orodje. Ljudje so jim redko plačevali z denarjem, hrane pa je tudi primanjkovalo, zato so pogosto hoteli plačati z vinom. Žagmojstri so pogosto morali tudi prenočišče plačati z brušenjem žag, ponekod so zahtevali za prenočišče brušenje kar treh ali štirih žag (Kovačič in drugi 2012, 32).

3.3.3.2.3 Kovači

Kovaštvo je bila zelo pogosta obrt na slovenskem podeželju. Pogosto se je prenašala iz roda v rod. Za kovača je bil obvezen mojstrski izpit. Izdelovali so orodja za delo na polju in gozdu, pripomočke za gradnjo hiš (žlebove, žeblje), podkve ter ključavnice (Šercer 1996, 90). Kovačije so bile postavljene ob potokih, ki je bil poglaviten vir energije. Prvi kovačiji v Osilniški dolini sta bili leta 1890 Urh v Črnem potoku in Kovač v Zamostu. V Bosljivi Loki

je bil znan kovač Janez Gorše, ki je imel kovačijo ob Mirtoviškem mostu. Kovač je bil že njegov ded, ki se je učil obrti pri Kovaču v Zamostu. V kovačiji Gorše se je kovaštva začel učiti tudi Goršetov sin Jože. Kovali so razne kovaške izdelke, podkovali konje, okovali voze, izdelovali vse vrste peči, razne verige, pluge, strešne žlebove in popravljali ključavnice. Za kovaške potrebe so vsako leto pozno jeseni žgali oglje v hribih. Kasneje so oglje kuhali kar v sodu za nafto, kar je bil »izum« Goršetovega očeta Janeza (Makarovič 2002, 224).

»Oglarske kope so bile velike, v obliki kupole, v notranjosti drva, meter dolžine, vseh do 10 do 15 m³, lepo okrog zlagana v treh nivojih, z luknjo v sredini od vrha do tal netenja, vse nato pokrito s suho praprotjo in listjem ter zasuto z drobno, presejano črno in suho zemljo« (Makarovič 2002, 224). Drva v kopi so morala tleti od vrha navzdol skozi luknjo, ki so jih delali sproti. Ves postopek je trajal teden dni, potem pa so pustili kopo, da se ohladi tako, da so luknjo zamašili. Oglje so naložili v koše in ga znosili v dolino.

Goršetova kovačija danes ne dela več. Sin Jože hrani in zbira kovaške izdelke in orodja ter jih hrani na domačiji. Želi ohraniti staro kovačijo in v njej postaviti muzej v spomin na tradicijo kovaštva v dolini (Makarovič 2002, 228).

3.3.3.2.4 Ostale tradicionalne gospodarske dejavnosti

Da bi bilo preživetje lažje, so ljudje kot *gozdarji* pogosto jeseni odhajali na delo v hrvaške gozdove, kjer so sekali in spravljali les iz gozdov. V gozdovih so ostajali do marca. Po navadi se je zbrala skupina 10–12 fantov, s seboj so vzeli 12–13-letnega fantiča, ki je skrbel za ogenj in kuhanje. Imenovali so ga *kolibar*. Gospodar jih je peljal v gozd, bivališče so si morali postaviti sami. Posekali so drevesa, jih razcepili in naredili bivališče, ki je imelo na sredini luknjo za dim, kurišče na tleh barake in ležišča s slamo, ki jim jo dal gospodar. Delo je bilo težavno in nevarno, ker so v gozdu delali skozi celo zimo (Makarovič 2002, 355).

Furmanstvo se je tako kot mnoge obrti prenašalo iz roda v rod. Fantje so že zelo mladi, 15–16 let stari, začeli pomagati očetom. V Osilniški dolini so furmani najpogosteje omenjeni pri spravljanju hlodovine iz gozdu. S konji so spravljali hlodovino iz gozda in jo vozili na žago. Običajno so na vozovih sedeli na veliki, dobro okovani skrinji, v kateri so hranili svoje stvari (Smole 2010, 13). Furmani so delali v slovenskih in hrvaških gozdovih. Furmani, ki so

»furali« v hrvaških gozdovih, so odhajali od doma oktobra in se vračali marca, ko so bila dela na poljih doma.

Ker je bilo v Osilniški dolini veliko žag, se je v dolini razvilo tudi *mizarstvo*. Največ mizarjev je bilo v Gerovu, kjer je bila že po 2. svetovni vojni velika žaga. Mizarji so izdelovali enostavno pohištvo, okna, vrata, pode in tudi krste. Za izdelavo pohištva so uporabljali smrekov les, le redko, za bogatejše, oreh ali divjo češnjo (Smole 2010, 8).

V Osilniški dolini je bilo šest *mlinov*. Za preživetje so kmetje sejali koruzo, pšenico in ječmen. Mlini so bili postavljeni ob potokih, mleli so na dva ali tri kamne. Mlinarji so mleli žito za potrebe družine in bližnje sosede, pogosto tudi za kmete iz bolj oddaljenih krajev. Zanje, če so prihajali od daleč, so imeli posebne sobe s klopmi in ognjiščem, na katerem so si lahko pripravili hrano. Mlinarjem so delo le redko plačevali z denarjem. Po navadi je mlinar vzel od vsakega mernika zrnja zase eno merico za stroške. Mernik je meril 20–25 kg, odvisno od vrste zrnja, merica je merila 1,5–2 kg od mernika (Šercer 1996; 92, Smole 2010, 10).

3.3.3.2.5 Čevljarji

V Osilniški dolini je bilo nekaj deset čevljarjev, ki so hodili od hiše do hiše. Delali so nove ali popravljali stare čevlje. Uporabljali so kravjo, telečjo kožo ali kožo divjadi (Makarovič 2002, 302). Najpogosteje so izdelovali dobre in zdržljive »gojzarje« za moške, ki so jih nosili za hauziranje.

3.3.3.3 Šege in navade, običaji Osilniške doline

Kakor se na razmeroma majhnem območju Slovenije razvrščajo vse možne ozemeljske značilnosti – od visokih gora, položnih hribčkov, prostranih polj in morja, tako smo Slovenci različni po narečjih svojega jezika in značilnostih šeg, navad in običajev posameznega območja.

3.3.3.3.1 Narečje Osilniške doline

Jezik, med njimi tudi narečja, je pomemben del kulturne, lokalne in regionalne identitete. Narečje Zgornjekolpske doline je mešanica slovenskega in hrvaškega jezika, ki vsebuje tudi

prvine dolenskega, rovtarskega, gorenjskega in belokranjskega narečja. Do mešanja narečnih prvin je prišlo zaradi kolonializacije, ko so se mešali ljudje območij z različnimi narečnimi značilnostmi. Govori v zgornjem delu Kolpe ter ob Čabranki se na tem področju ločijo v nekaterih podrobnostih glede na kulturnozgodovinske in ekonomske povezave posamičnih krajev s soseščino v preteklih stoletjih, v neposredni bližini pa je bil tudi nekdanji nemški jezikovni otok na Kočevskem. Gre za precej odmaknjeno, vendar povezano območje, kjer se je narečje na obeh straneh meje ohranilo vse do današnjih dni. Govor se prenaša v družinah s staršev na otroke in se rabi v vsakdanjem sporazumevanju domačinov tako med seboj kot tudi med mladimi in najmlajšimi. Ohranja se z živo rabo. Narečje pridobiva prostor tudi na javnih prireditvah, povezanih s kulturno dediščino. Govor ob Čabranki in zgornji Kolpi je vpisan v Register nesnovne dediščine Slovenije (Register nesnovne dediščine, EID.2-00044).

Primeri narečnih besed:

KOUPA = Kolpa

OSIVNICA = Osilnica

VEDRIU = udaril

VEČIU = učil

ROBAČA = srajca

ŠPAMPET = postelja

REJS = res

VIDUA = videla

PETRUVU = Petruvo

3.3.3.3.2 Imena krajev v Osilniški dolini

Zanimivost te doline so tudi imena krajev in kako so jih dobili:

TURKI = Peter Klepec je do tu podil Turke, ko so zasedli Osilnico

HRVATSKO = stoji nasproti slovenske Osilnice

PLEŠČE = tu se je včasih veliko plesalo

MANDLI, ŽAGARJI, SMREKARI = po obrti (delu) prvih slovanskih družin, ki so se tu naselile

ČABAR = leži v globoki ponikvi / čeburu

PREZID = leži pred rimskim zidom ...

In še je zanimivih imen, kot so Tatinska draga, Kozji vrh, Vražji vrtec, Zamost, Bosljiva Loka, Bezgarji, Mirtoviči, Grintovec, Čačiči ...

3.3.3.3.3 Pripovedke, zgodbe in legende

V knjigi Okameneli mož je Jože Primc zbral več kot 400 pripovedk, ki so mu jih pripovedovali prebivalci Zgornjekolpske doline. V knjigi preberemo zgodbe o okamenelih bitjih, vilah, coprnica, mračnikih, škrahtih, vragu, ljudeh s posebnimi močmi in strahovi. Veliko zgodb je napisano v domačem narečju. Zgodbe se od vasi do vasi, od človeka do človeka spreminjajo in nadgrajujejo. Pomen jim daje zapis zgodb »stare sorte« (Stanonik v Primc 1997, 5), ki še niso zbedele, a vendar izginjajo z vsakim človekom, ki se poslovi s tega sveta.

Najbolj znana in največkrat zapisana je legenda o ljudskem junaku doline Petru Klepcu.

Zanimive so zgodbe o mračniku, velikanu, visokem dva metra, ki naj bi strašil in mučil ljudi, katere je zalotil ponoči zunaj. Najpogosteje jim je zlezal na hrbet in so ga morali nositi (Primc 1997, 131).

3.3.3.3.4 Kresnice

V prejšnjem stoletju je bilo še veliko šeg v Osilniški dolini. Del teh je bil kresniški obhod po poljih. Pesem kresnic iz osilniške fare se je še danes ohranila, predvsem po zaslugi Jožeta Malnarja iz Malinišča, ki je zbral veliko pesmi in šeg ter jih zapisal.

Po starem običaju so se dekleta kresnice udeležile najprej kresovanja. S pesmijo so prosile za dobro letino in varovale polja pred zlemi duhovi in čarovnicami. Tam so pele in plesale kolo, nato pa so v spremstvu fanta, ki je na glasbilu spremljal njihovo petje, odšle na polje (Šercer 1996, 108). Ves čas obhodov po poljih niso smele prenehati peti, sicer bi priklicale nesrečo.

3.3.3.3.5 Izdelovanje rož iz papirja

Včasih so glave nevest krasili venčki in šopki iz papirnatih rož. Krasili so tudi oltarje v cerkvah ter ogledala v domačih hišah. Rože so izdelovali v zimskih večerih, ko ni bilo

kmečkih del. Izdelovanje rož iz papirja je stara ljudska umetnost, ki se je ohranila do danes. V vaški cerkvi v Bosljivi Loki oltar še vedno krasijo rože iz papirja, ki so jih naredile domačinke. Izdelovanja rož jih je naučila pokojna Danica Švab, bila je šivilja, ki se je priženila v Bosljivo Loko. Danes izpod rok Marice Štimec še vedno nastajajo prelepi šopki iz papirja. 23. maja 2000 se je občina Osilnica v Ljubljani predstavila na sejmu Alpe-Adria. Na sejmu je občina predstavila tudi del kulturne dediščine doline, tipične kulinarične izdelke in izdelovanje rož iz papirja. Rože sta izdelali in jih delili obiskovalcem domačinki Bosljive Loke (Osilniška dolina 2000, 15).

3.3.3.3.6 Kmečka noša Osilniške doline

Slika 3.4: Kmečka noša Osilnice.

Vir: GOO (2016).

Po obleki se od nekdanj pozna, od kod je kdo doma.

Moška kmečka noša: moški nosi oblačilo, ki je izdelano iz belega lanenega platna, s široko srajco, ki ima spredaj razporek do pasu, majhen ovratnik in nabrane, v zapestju stisnjene rokave s tanko obrobo. Usnjen pas ima dve zaponki. Dolg, ohlapen telovnik ima stoječ ovratnik in je obrobljen s črno vrvico. Široke hlače z resicami segajo do gležnjev. Moški na ramenu nosi volneno torbico z resicami.

Ženska kmečka noša: ženska nosi dvodelno krojeno oblačilo, dolga platnena srajca, dolgi rokavi, široko nagubani in stisnjeni v zapestju, ovratnik manjši, na krajce. Čeznjo krilo na pas, ki je bogato in drobno nabrano, z životcem, ki je razpet do pasu in ima obrobo močnejše rdeče barve. Na glavi ima ruto, izpod katere gledajo krajci. Na prsih ima več verižic. Nosi bele nogavice in nizke črne čevlje (glej Slika 3.4) (Košak–Blumer 2009, 87).

3.3.3.3.7 Ostale šege in navade, običaji Osilniške doline

Tepežkanje je običaj doline, ki ga najdemo tudi v ostalih predelih Slovenije. Tri dni po božiču, na tepežni dan, so fantiči prišli v hišo in z leskovo šibo udarili gospodinjo in gospodarja in pri tem govorili: »Rešite se, rešite, zdravi in veseli, tolsti in debeli. Da bi vsega imeli, v nebesa zleteli, samo ne greha imeli«. Gospodinja je otroke obdarila z jabolki, potico ali kruhom, včasih tudi z drobižem (Makarovič 2002, 341). Če katera od hiš ne bi odprla vrat, potem v prihodnjem letu ne bi imeli sreče.

Koledovanje je zelo stara šega, ki izvira iz predkrščanske dobe. Razširjena je bila v vseh slovenskih pokrajinah. V Osilniški dolini je običaj, da so otroci na sveti večer hodili po vasi, pred vrati zapeli kolednico in s koledovanjem prinašali srečo. Gospodinje pa so jih obdarile. Koledniško pesem je bilo potrebno vedno poslušati do konca, da sreča ne bi zbežala (Lenac 2016).

Pred 2. svetovno vojno in še nekaj časa po njej so kosili vse košenice in v hribih. Navada je bila, da so si domačini pri *košnji* pomagali med seboj. Kosili so moški, ženske so grabile. Navada je bila, da so fantje in tudi ženske seno s hribov nosili na hrbtu v dolino (Makarovič 2002, 324). Seno so naložili v krošnjo, ga močno povezali in butaro s senom sede dvignili na hrbet. Na dan so znosili tudi po 5–6 butar. Hribi, kjer so v Osilniški dolini kosili, so se

imenovali; Barbarca, Rajšlovec, Kočevska draga, Svinjska stena, Prinčina, Gladki laz, Zariglom in Mrejnov laz (Lenac 2016).

4 PRAZNIK PETRUVO

4.1 Začetki praznika Petruvo

Petruvo pred drugo svetovno vojno, pred letom 1941, je bil za osilniško faro velik praznik. Ime je dobilo po zavetniku cerkve sv. Petra in Pavla v Osilnici.

Slika 4.1: Z vozom na Petruvo. Tako so se v Osilnico k maši peljali pred drugo svetovno vojno iz Bosljive Loke. Tone Pavlov, njegova mama Marija in sorodniki

Vir: Lenac (2016).

Petruvo nekoč najlepše opiše pripoved Frančiške Muhvič, rojene 1902 iz Bosljive Loke, ki jo je zapisala Olga Lenac, upokojena prof. slovenskega jezika (glej Slika 4.1).

V Osilnici je bilo na Petruvo zmerom lepo. Prišli so ljudje z obeh strani Kolpe in Čabranke. Postavili so tudi stojnice. Z Gerova je prišel trgovec, ki je prodajal srajce, rute, nogavice, pa še dosti drugih stvari je imel. Še tako je ponujal: »Dajte, kupite, dajte! To je tako močno kot koža!« Lectarji so na svojih štantih imeli cukrčke in srčke, zavite v papir, na vsakem pa so bile napisane take ljubezenske reči: Zate, ljubca, le gori srce, kakor sonce na pomlad, tebi pa ni zame mar, ker te imam srčno rad. Te srčke so fantje kupovali dekličem in dekliči fantom. V Osilnico smo šli peš. Nekateri so se peljali s konji. Pri Vrtniku so lepo igrali na harmoniko. Potem smo tudi plesali. Dekleta so bila lepo oblečena. So šli pa najprej k maši. Maša je bila pa z leviti. Polna

cerkev je bila ljudi. Natlačena. Prišli so s čabranske, pleške, turkovške fare, peš, kajpa. Potlej po maši pa so na sredi placa čakali trije muzikanti. Eden je igral na klarinet, druga dva pa na harmoniko. Potem pa se je plesalo od jutra do četrte, pete popoldan. Lepo je bilo to. Ja, za jesti so pa v gostilnah pekli nadevane ovce. Eni so bili lačni, a niso imeli denarja, da bi si kaj kupili. A so bili vseeno veseli in zadovoljni. Škoda, da tega veselja zdaj ni več, je končala s pripovedjo soseda Frančiška (Lenac 1993).

Do leta 1995, ko je bila v lokalnem glasilu Osilniška dolina prvič omenjena prireditev Petruvo v Osilnici, ni v literaturi podatkov o prazniku.

O pomenu Petruva do leta 1995 lahko sklepamo le na podlagi zapisanih življenjskih zgodb prebivalcev zaselkov in vasi Osilniške doline, ki jih je zapisala Marija Makarovič v svoji knjigi Dva bregova – eno srce. Zapisala je zgodbe 42 starejših prebivalcev doline, ki so bili rojeni v posameznih letih od 1902 do 1940 in v njih omenjajo tudi Petruvo. Josip Žurga je v knjigi opisal Petruvo kot »radi smo šli v Osilnico na Petruvo in o mali maši na Sveto goro. Malnar iz Grintovca je na vse večje praznike pripeljal ringelšpil. Pomagali smo ga vrteti, potem si dobil kartico. Ko si nabral dovolj kartic, si se lahko enkrat peljal zastonj« (Makarovič 2002, 324). Bogomir Ožura pa v knjigi omenja Petruvo v Osilnici 1932, ko so kot pevski zbor z zborovodjem Janezom Pirkovičem peli na koru pri sveti maši (Makarovič 2002, 233).

V družinah je bilo takrat veliko otrok, živeli so težko in skromno, pomembna v družini je bila vera. Molili so zjutraj, zvečer pred spanjem in pred vsakim obrokom, zato je bila maša na Petruvo za vse v družini pomembna.

Praznovanje Petruva je ponovno obudilo Civilno gibanje za Osilniško dolino, ustanovljeno leta 1993, ki je dalo prazniku Petruvo nov pomen. Petruvu so dodali kulturno vsebino – elemente kulturne dediščine doline, šege in navade, običaje ter obrti. Prvič, z dodano kulturno vsebino, so Petruvo priredili leta 1995.

4.2 Civilno gibanje za Osilniško dolino

Leta 1994 je Osilnica z okoliškimi kraji uradno postala občina. Civilno gibanje za Osilniško dolino je bilo ustanovljeno leta 1993 z namenom, da prispeva svoj delež k razvoju, prepoznavnosti doline in boljšemu življenju ljudi v dolini. Članstvo v gibanju je bilo prostovoljno. Vanj so se lahko vključili domačini iz Osilniške doline in tisti, ki so zapustili domači kraj in sedaj stanujejo v mestih ter vsi tisti, ne glede na kraj bivanja, ki so želeli aktivno sodelovati v gibanju. Cilji, ki si jih je gibanje zastavilo, so bili pomoč pri razvoju kraja in ohranjanju kulturne dediščine Osilniške doline. Prvi korak gibanja je bila izdaja lokalnega glasila Osilniška dolina, ki naj bi prišlo do vrat vsakega prebivalca doline. Članke v glasilu so pisali člani gibanja. V glasilu so začeli pisati prispevke o kraju, aktualnih dogodkih, problematiki krajev, kulturni dediščini doline nekoč in prispevke o zgodovini doline. V glasilu je bil tudi otroški kotiček, v katerem so učenci Podružnične šole Osilnica lahko objavljali svoje prispevke (pesmice, zgodbe in risbe). Glasilo je bilo brezplačno.

Primer aktivnosti gibanja v letu 1994:

- predavanja o agrarnih skupinah in krajevni samoupravi
- planinski pohod (24. 9. 1994) Osilnica–Zgornji Čačiči–Loška stena in pohod na Krempo in Krokari
- koncert pevke iz Škednja pri Trstu v osilniški cerkvi in pred spomenikom padlih borcev v Osilnici
- koncert pevskega zbora Ivan Grbec v cerkvi sv. Pavla in Petra
- nastop (8. 10. 1994) otroške folklorne skupine iz Bohinjske Bistrice
- večer tedanjih in bivših učiteljev šol v Osilniški dolini s kulturnim program učencev osnovne šole in predavanjem Jožeta Ožure o zgodovini doline

Leta 1998 je število članov gibanja doseglo že število 100, cilji so ostali isti kot ob ustanovitvi gibanja (Štimec 1998, 2). Civilno gibanje za Osilniško dolino je po desetletnem obstoju prenehalo delovati. Vzrok je bil nepravčasno preoblikovanje gibanja v društvo, ki ga je zahtevala nova zakonodaja.

4.3 Društvo Osilniška dolina

Leta 2005 je bilo ustanovljeno Društvo Osilniška dolina s sedežem v Grintovcu. Društvo je nadaljevalo tradicijo gibanja. Pobudniki ustanovitve so bili Osilničani, ki so živeli v Ljubljani in Kočevju. Društvu so se pridružili vsi nekdanji člani civilnega gibanja. Društvo se financira s članarino. Zavzemajo se za ohranjanje kulturne dediščine na področjih, kot so:

1. zapisi narečja, pripovedi, legend, bajk, običajev, vaških znamenitosti
2. spodbujanje domačinov za ohranjanje starih kmečkih orodij in naprav (sušilnice sadja, kotli za žganjekuho, orodja krošnjarjev ...) z namenom, da se jih razstavi in ogleda v domačem okolju
3. spodbujati domačine, da obnovijo mline, studence – izvire, kapelice
4. zbiranje slik in razglednic, ki prikazujejo kraje in življenje nekoč (Wikipedia 2016).

4.4 Prireditve Petruvo od leta 1995 do leta 1999 (vsebina prireditve)

Začetki Petruvega so bili več kot skromni. Leta 1995 so člani Civilnega gibanja za Osilniško dolino prvič z novo kulturno vsebino v Osilnici organizirali Petruvo. Na predvečer praznika so v osnovni šoli odprli razstavo akademskega slikarja Staneta Jarma, rojenega v Osilnici, ki je s svojimi deli veliko doprinesel k prepoznavnosti kraja. Po končani razstavi so prižgali kres ob sotočju Kolpe in Čabranke. Glavni del praznika je bil v soboto, začel se je s svečano mašo v cerkvi sv. Petra in Pavla v Osilnici. Nato se je nadaljeval s kulturnim sporedom in končal s vsesplošnim rajanjem. Kulturni spored je bil skromen, nekaj besed o dolini ter gibanju, predvsem za kaj si prizadeva in manjša povorka s konji. Člani Civilnega gibanja so v svojem glasilu zapisali, da bodo prireditve organizirali tudi naslednje leto, obogatili bodo kulturni program in upajo, da se bo prireditve »prijela« in privabila čim večje število obiskovalcev oz. turistov (Osilniška dolina 1995, 2).

Slika 4.2: Gozdarji in žagmojstri v povorki na Petruvo 1996

L...i, podrobneje izdelan. Rdeča nit programa je bila predstavitev šeg in navad ter običajev, ki so se marsikje že pozabili. Prvi del praznika se je začel v petek zvečer s prižigom kresa ob sotočju Kolpe in Čabranke. V soboto je bila svečana maša v cerkvi sv. Petra in Pavla v Osilnci. Kulturni del prireditve Petruvo se je dogajal v soboto, v središču Osilnice, na »placu« pred občino in podružnično šolo. Zbor pevcev »Vasovalci« je sredi »placa« zapel, program je povezovala napovedovalka. Program so dopolnjevali domači harmonikarji. Kasneje se je napovedovalki na odru pridružila še ena napovedovalka. V dialogu v domačem narečju doline sta obujali spomine o Petruvem pred drugo svetovno vojno.

Slika 4.3: Vurmoharji na povorki

Vir: Lenac (1996b).

Vrhunec prireditve pa je bila to leto povorka, na čelu katere je bil Peter Klepec v kmečki noši, za njim pa kosci, drvarji, grabljice, vurmoharji (glej Slika 4.2 in Slika 4.3) in kovači, ki so obiskovalcem predstavili, kaj in kako se je včasih živelo in delalo v dolini. Peter Klepec je v domačem narečju povedal zgodbo, kako je dolino obvaroval pred Turki in jih pregnal vse do vasi Turki na hrvaški strani. V povorki je plapolala osilniška zastava, ki jo je idejno zasnoval akademski slikar Stane Jarm, prav tako član Civilnega gibanja za Osilniško dolino. Povorka je bila prava paša za oči. Pet Osilničanov ter župan in županja so bili oblečeni v kmečko nošo Osilniške doline.

Nagovor je imel tudi tedanji župan, Anton Kovač, ki je poudaril, da so si ob ustanovitvi občine zadali cilj oživeti gospodarsko in turistično dejavnost ter na kulturnem področju postaviti v Osilnici galerijo rojaka Staneta Jarma. Poudaril je tudi, da je potrebno vztrajati na tej zemlji, kot so vztrajali stoletja njihovi predniki. Po svojem nagovoru se je župan zahvalil obiskovalcem, da so prišli na prireditev ter jih povabil na zabavni del prireditve – rajanje. Za pijačo in jedačo je poskrbelo Prostovoljno gasilsko društvo Osilnice, za glasbo pa domači harmonikarji.

Organizatorji, Civilno gibanje za Osilniško dolino in občina Osilnica, so bili tisto leto izredno zadovoljni z obiskom prireditve. Obljubili so, da bo Petruvo postalo tradicionalna prireditev, ki bo vsako leto bogatejša (Osilniška dolina 1996, 3).

Slika 4.4: Petruvo 1997

Vir: Lenac (1997).

Leta 1997 je bilo Petruvo (glej Slika 4.4) organizirano že tretjič zapored. Civilno gibanje je delovalo uspešno že četrto leto, tako v dolini kot zunaj nje. Petruvo se je že »prijelo« (Osilniška dolina 1997, 2) in postalo osrednja kulturna prireditev občine. Namen prireditve, da se ohranja izročilo in kulturna dediščina prednikov doline, je bil dosežen. Uspešno je bilo tudi vključevanje mlade in starejše populacije v samo izvedbo prireditve. To leto je bilo več spremljevalnih prireditev že dan pred Petruvim. V petek so v Bosljivi Loki organizirali tekmovanje v balinanju, zvečer pa je Jože Janeš pripravil tradicionalni kres. V soboto, na Petruvo, je bila v cerkvi sv. Petra in Pavla v Osilnici ob 10. uri svečana maša, po maši je sledil nastop pevskega zbora. Osrednji del praznika oz. prireditve se je pričel ob 16. uri na običajnem mestu v središču Osilnice, pred občino. Prostor prireditve so slavnostno okrasili, sceno je pripravil akademski slikar Stane Jarm.

V uvodu kulturnega dela programa je zaigral harmonikar, nato sta na oder stopili napovedovalki, pozdravili obiskovalce in povedali, kaj je namen prireditve. V programu so sodelovali domači godci na piščali in harmonikarji. Na prireditev so prišli konjeniki in domačini, ki so nosili osilniško zastavo. Zastavo so dvignili na jambor ob igranju harmonike. Nato sta napovedovalki spregovorili v domačem narečju doline in obujali spomine na Petruvo. Program se je nadaljeval z nastopom kresnic. Predstavile so običaj, kako so nekoč hodile po poljih in jih blagoslovile, da bi bila dobra letina. Zapele so pesem kresnic in zaplesale ob spremljavi fantov na glasbilih. Tudi to leto je bila povorka, na čelu katere so bili »vurmoharji«, ki so bili najbolj značilni za zgornji tok Kolpe Dežele Petra Klepca. Na ramenih so imeli značilne »vurmoharske« lesene koše, v katerih so imeli orodja za popravila ur. Napovedovalki sta med njihovim nastopom predstavili njihovo dejavnost. Za njimi so bili na vrsti gozdarji, vurmoharji, grabljarji, kosci, kovači in drugi. Na koncu povorke je prišel junak doline, Peter Klepec. V svojem nagovoru v osilniškem narečju je pozval, da je potrebno biti složen v vsej dolini, tudi z obmejnimi sosedi. Sledil je nastop skupine otrok, ki so bili oblečeni v osilniško nošo. Sprehodili so se po trgu in nato na odru zapeli in zaplesali. Ženske iz cele doline so pripravile, po receptih svojih mam in babic, dobrote, značilne za to dolino. Z nagovorom župana Antona Kovača, ki se je zahvalil za obisk in povabil k nadaljnjemu rajanju, se je kulturni del prireditve končal. Za zabavo so poskrbeli domači harmonikarji. Organizatorji so pripravili tudi tombolo in poskrbeli za pijačo in jedačo (Osilniška dolina 1997, 4).

Leta 1998 so Petruvo organizirali četrtič. Prvi del prireditve se je pričel ob 9. uri z mašo v farni cerkvi sv. Petra in Pavla v Osilnici. Ob 10. uri se je začel kulturni program s predstavitev Dežele Petra Klepca. Predstavili so se tesarji, sekači, kosci, kresnice, krošnjarji, brez obiska Petra Klepca pa tudi ni šlo. Ob 11. uri so v dvorani Podružnične šole Osilnica odprli razstavo 2. likovne akademije Petra Klepca v Osilnici. Likovna kolonija je bila maja leta 1998 v Osilnici, zbralo se je deset umetnikov, trije tudi iz tujine. Namen in poslanstvo kolonije je bilo z umetniškim ustvarjanjem prikazati lepoto in zanimivosti Osilniške doline, prispevati k prepoznavnosti doline. Po kulturnem programu se je ob 19. uri prireditev končala z veliko vrtno veselico z ansamblom Henček (Lenac 1998, 2).

Leta 1999 so prireditev praznika Petruvo organizirali v soboto 26. junija. Praznovanje se je pričelo v petek, in sicer s kresom na otočku v Bosljivi Loki. V soboto ob 12. uri je bila v osilniški cerkvi maša, ki je bila posvečena sv. Petru in Pavlu. Po maši so se obiskovalci zbrali na trgu. Program je povezovala, kot vsako leto, Branka Alič. Tudi to leto je bila povorka. Najprej so na trg prišli godci in pevci, ki so nato na stopnicah šole, pod sliko Petra Klepca, katero je upodobil Stane Jarm, zapeli in zaigrali nekaj slovenskih pesmi. Nato so na prizorišče prinesli petruvski prapor, ki je prav tako delo Staneta Jarma. Napovedovalka Branka je spregovorila v domačem narečju in pripovedovala, kako je bilo nekoč na Petruvo. Kot vsako leto so nastopili tudi otroci Podružnične šole Osilnica, ki jih je tedanja učiteljica Mirjana Šercer naučila nekaj plesnih točk (Osilniška dolina 1999, 4-6).

Navedena leta prireditve Petruvo in programe sem omenila zaradi vnovičnega zagona praznika, ki je pridobival na svoji obliki in veljavnosti, pod vodstvo Civilnega gibanja za Osilniško dolino.

4.5 Interes skupnosti

Že druga po vrsti prireditev Petruva je pokazala, da je interes skupnosti naraščal. Začetek prireditve je bil skromen, delovali so bolj ali manj samo člani civilnega gibanja, župan in otroci podružnične šole. Z leti je program postajal bogatejši, v izvedbo prireditve se je vključevalo vedno več ljudi, ki so sodelovali na povorki, pri glasbenih nastopih, pri sami ponudbi hrane, zbiranju orodij (krošnjarska, delovna, kovaška ...). Z nastankom občine se je počasi dvigovala »samozavest« doline. Z urejanjem cestne infrastrukture, okolice, oživljanjem in ohranjanjem kulturne dediščine se pokaže možnost razvoja doline, tako gospodarsko kot kulturno in turistično. Dolina je res majhna, vendar ima potencial za starejše in mlajše generacije, da jo obudijo in zaživijo bolje.

5 PRIREDITEV PETRUVO OD LETA 2010 DO LETA 2016

5.1 Organizacija prireditve Petruvo

Od leta 2010 dalje, v skladu z zakonodajo, občina Osilnica na svoji spletni strani objavi javni razpis organizacije Petruva. Od leta 2010 se je na razpis prijavilo le Prostovoljno gasilsko društvo Osilnica (PGD) in skupaj z občino prevzelo organizacijo prireditve vse do letošnjega leta. Prostovoljno gasilsko društvo Osilnica prevzame gostinski del prireditve (pijačo in hrano) ter srečelov, občina pa organizacijo tekmovanja v diatonični harmoniki ter kulturni del prireditve (Čop 2016).

5.2 Financiranje prireditve Petruvo

Del sredstev za financiranje prireditve prispeva iz občinskega denarnega sklada Občina Osilnica. Sredstva za srečelov pridobijo od sponzorjev oziroma donatorjev. Prošnje za sponzorstvo oz. donatorstvo podpišeta župan občine Osilnica Anton Volf ter predsednik društva PGD Osilnica Cvetko Vesel. Pošljejo jih podjetjem in podjetnikom na območju občine Osilnica, vasi Plešč in Čabra (Republika Hrvaška) ter nekaterim podjetjem na območju občine Kočevje. Na seznamu so podjetja, kot so GEC d.o.o. iz Plešč, Adriatica Slovenia P.E. Kočevje, Okrepčevalnica Štimec Katica s.p. iz Grintovca, Frizerski salon Milena iz vasi Hrvatsko (Hrvaška), Intersocks d. o. o., Kovinar Kočevje ipd. Odzivi na prošnje so iz leto v leto različni. Informacijo o financiranju srečelova mi je posredovala Bernarda Čop, ki s strani občine koordinira celotno prireditev Petruvo.

5.3 Vsebina prireditve v letih 2010–2016

Kot že vsa leta prej je bila prireditev na trgu (»placu«) pred Podružnično šolo Osilnica. Uredili so oder, prostor za gostinski del, šotore s klopmi in mizami za obiskovalce ter stojnice za prikaz domačih izdelkov (to leto sta bili le dve stojnici z rožami) in gasilske opreme. Prireditev se je pričela s tekmovanjem v diatonični harmoniki za pokal Petra Klepca. Tekmovalci so se lahko prijavili na razpis, ki ga je objavila Občina Osilnica v sodelovanju z

Javnim skladom Republike Slovenije za kulturne dejavnosti – območna enota Kočevje. Po pridobljenih informacijah (Bernarda Čop) je bilo prvo leto (2010) tekmovanja prijavljenih okoli 10 tekmovalcev, med letom 2011 ter letom 2013 okoli 20 tekmovalcev, leta 2014 10 tekmovalcev, leta 2015 pa kar 25 tekmovalcev. Letos se je prijavilo in sodelovalo na tekmovanju le 8 tekmovalcev. Podatki kažejo na to, da interes za prijavo niha.

Po končanem tekmovanju v diatonični harmoniki in prihodu planincev iz Kočevja se je pričel kratek kulturni program. Prihod planincev iz Kočevja na Petruvo je vsakoletna tradicija. Planinci se vsako leto okoli sedmih zjutraj peš odpravijo iz Kočevja in preko Borovca (Kočevska reka) ter Krempe pripešačijo na Petruvo okoli 19. ure. Ob prihodu na prizorišče so jih na odru pozdravili domači muzikantje – Branko Osvald in njegov sin Branko na harmoniki ter Ive Žagar na kitari. Po glasbeni točki se je začel kulturni del prireditve, napovedovalka je pozdravila vse obiskovalce ter napovedala točke programa. V kulturnem delu prireditve so nastopili »tedanji« in bivši učenci Podružnične šole Osilnica z recitacijami, pesmimi ali plesom, kar so jih naučile njihove učiteljice. Napovedovalka je povedala o značilnostih Osilniške doline, krošnjarstvu v dolini in seveda ni bilo programa brez pripovedke o Petru Klepcu, pogosto v domačem narečju. O dosežkih v dolini in o pomenu prireditve je spregovoril župan občine Osilnica Anton Volf. Vmes so harmonikarji zaigrali dve domači pesmi. Po končanem kulturnem delu programa je napovedovalka obiskovalce pozvala na ogled stojnic (izdelovalke rož iz papirjev – Anica Ožbolt, Marija Šercer, Marija Štimec, kovaštvo Gorše, podjetje Tomtek iz Stare Cerkve, Tomaž Tekavec – kovaštvo, Milena Ožbolt z domačimi zelišči – čaji, domače pridelano žganje ...) ter nakupu srečk za srečelov. Začel se je zabavni del programa z nastopom ansamblov (npr. Mladi upi iz Ljubljanje, Zaka' pa ne iz Savinje doline ipd.).

Leta 2013 sta istočasno sovpadali prireditvi ob prazniku Petruvo in 60. letnici PGD. Zato je v času tekmovanja harmonikarjev v dvorani občine potekala slavnostna seja PGD Osilnica. Medtem ko je komisija ocenjevala nastope tekmovalcev, je Občina Osilnica podelila novo gasilsko prikolico PGD-ju.

Leta 2015 je sodelovala pri programu občanka Anamarija Štimec, profesorica geografije in zgodovine v Ljubljani, ter v domačem narečju prebrala pripoved o Petru Klepcu,

napovedovalka je bila oblečena v kmečko nošo. Nastop otrok je spremljal Peter Klepec, oblečen v nošo Osilniške doline. Nastopil je tudi domači pevski zbor, katerega člani so Branko Osvald, Ivo Žagar, Stanko Janeš, Anica Ožbolt, Dominika Osvald in Milena Janeš.

Letos, leta 2016, je bila prireditev Petruvo prvo soboto v juliju (2. julija). Spremljala sem celotno prireditev in na prireditvi izvedla anketo med obiskovalci, ki jo bom uporabila v diplomskem delu.

Slika 5.1: Tekmovanje v diatonični harmoniki na Petruvem 2016

Vir: Štimec (2016).

Prireditveni prostor je bil tudi letos pred stavbo Podružnične šole Osilnica. Prireditev se je začela ob 16. uri, in sicer s tekmovanjem v diatonični harmoniki za pokal Petra Klepeca. Tekmovalce je ocenjevala tričlanska komisija. Celotni program je vodila srednješolka Kristina Kovač, domačinka iz Osilnice in bivša učenka Podružnične šole Osilnica. Tekmovanje harmonikarjev (glej Slika 5.1) sta omogočila Javni sklad za kulturne dejavnosti Slovenije – območna enota Kočevje in Občina Osilnica. Po končanem tekmovanju so najboljšim tekmovalcem, ki so nastopili v treh starostnih skuoinah, podelili pokale in razglasili absolutnega zmagovalca v vseh starostnih skupinah. Pokal absolutnemu zmagovalcu Matiji Marinču je podelil župan občine Osilnica Anton Volf po sklepu članov komisije. Zmagovalec Matija je ponovno zaigral zmagovalno pesem. Zaradi letošnje nizke

udeležbe prijavljenih tekmovalcev (le osem) je bil prvi del programa hitro zaključen. Sledil je daljši premor, kajti tradicionalni prihod planincev iz Kočevja je bil napovedan okoli 19. ure. Planinci, ki so se navsezgodaj zjutraj istega dne odpravili peš iz Kočevja ter prišli na Petruvo ob napovedani uri, so svoj prihod naznanili z glasnim »juškanjem«, občinstvo pa jih je sprejel s ploskanjem. Na odru sta jih pozdravila domačina – harmonikarja Branko Osvald in njegov sin Branko – ter jima odigrala nekaj domačih pesmi. Prihod planincev je naznanil pričetek kulturnega programa. Na oder je stopila deklica Nina (glej Slika 5.2) in v domačem narečju

Slika 5.2: Kulturni program, Nina prebrala ljudsko pripovedko o Petru Klepcu v domačem narečju na Petruvem 2016

Vir: Štimec (2016).

prebrala pesmico o Petru Klepcu. Nato je napovedovalka Kristina prebrala nekaj o značilnih znamenitostih Dežele Petra Klepca (o junaku doline Petru Klepcu, o naravnih znamenitostih, o krošnjarstvu v dolini – vurmoharjih, furmanih, gozdarjih ...). Za njo pa sta učenca Podružnične šole Osilnica zrecitirala dve pesmici, ki ju je naučila učiteljica. Po njenem nastopu je napovedovalka pozvala vse obiskovalce, naj se okrepčajo s pijačo in jedačo, naj kupijo srečke za tombolo ter naj si ogledajo stojnici z domačimi izdelki – cvetje iz papirja ter kvačkani izdelki (glej Slika 5.3). Po informaciji, ki mi jo je posredovala Bernarda Čop, koordinatorka prireditve, je bil na prireditvi predviden tudi nastop domačega ženskega pevskega zbora, vendar zaradi neznanega razloga na prireditvev ni prišel. Po končanem

kulturnem programu se je začel zabavni del. Nastopil je ansambel Zaka' pa ne iz Savinjske doline.

Slika 5.3 Stojnica z rožami iz papirja, Petruvo 2016.

Vir: Štimec (2016).

5.4 Interes skupnosti

Na prireditvi se je nabralo lepo število obiskovalcev, glede na to, da ne gre za medijsko znan dogodek. Lahko pa rečemo, da gre za tradicionalni dogodek v občini Osilnica, ki poteka enkrat letno že vrsto let. Po besedah organizatorja se je to leto nabralo približno 250 obiskovalcev, vendar natančnejših podatkov nimajo, ker evidence obiskovalcev ne vodijo. Po podatkih iz ankete, ki sem jo izvedla na prireditvi, je bila večina obiskovalcev prireditve iz Osilniške doline, nekaj tudi iz drugih krajev Slovenije in Hrvaške.

Prireditev sta organizirala Občina Osilnica in Prostovoljno gasilsko društvo Osilnica, ki je poskrbelo za pijačo in srečelov. Za ponudbo hrane je poskrbela Turistična kmetija Rugole iz Bosljive Loke. Na stojnicah, letos sta bili le dve, so pokazali svoje izdelke, kvačkane rože in rože iz papirja, domačinke iz Bosljive Loke in Zamosta.

6 ANALIZA ANKETE

6.1 Pridobivanje podatkov

Za raziskavo sem sestavila anketni vprašalnik, v katerem sem vprašanja razdelila v tri sklope:

1. demografski profil obiskovalcev
2. vprašanja, vezana na kulturno dediščino Kolpske doline in njeno povezavo z razvojem turizma v dolini
3. vprašanja, vezana neposredno na prireditev Petruvo

Vprašalnik so sestavljala zaprta, polodprta in odprta vprašanja. Zaprta vprašanja so ponujala izbor odgovorov, kjer se je anketirani lahko odločil za odgovor »da« ali »ne«, pri polodprtih tipih vprašanj je bilo navedenih več odgovorov, kjer se je lahko anketirani odločil za enega med njimi. Odprti tip vprašanj je ponujal možnost anketiranemu, da napiše odgovor na vprašanje. V anketni vprašalnik sem dodala tip vprašanja, pri katerem je anketirani z oceno od 1 do 5 (kjer 1 pomeni najbolj pomembno, 5 najmanj pomembno) ovrednotil pomembnost odgovora.

Pred izvedbo anketnega vprašalnika sem organizatorja prireditve, Občino Osilnica, zaprosila za dovoljenje in ga pridobila.

Anketo sem izvedla med obiskovalci prireditve Petruvo v soboto, 2. 7. 2016, v Osilnici. Izvedla sem jo po končanem kulturnem programu prireditve. Odločila sem za izbor naključnih obiskovalcev, med katerimi sem zajela mlajšo in starejšo populacijo obiskovalcev in s tem pridobila pogled na prireditev in poznavanje kulturne dediščine doline tako mlajše kot starejše populacije obiskovalcev. Obiskovalci so bili pripravljene sodelovati pri anketiranju, ko sem jim razložila, da pišem diplomsko delo o skrbi in ohranjanju kulturne dediščine Kolpske doline na primeru Petruvo.

6.2 Analiza podatkov, pridobljenih z anketiranjem, po vprašanjih

6.2.1 Demografski profil anketiranih

V prvem delu anketnega vprašalnika je 5 vprašanj, ki so prikazala strukturo obiskovalcev.

Od 72 anketiranih je bilo 45 (62,5 %) žensk in 27 (37,5 %) moških (glej Tabela 6.1). Po moji oceni, glede na to, da sem na prireditvi opazovala prihod obiskovalcev, je bila zastopanost obeh spolov enaka. Rezultati ankete kažejo le na to, da so bile ženske v večjem številu pripravljene sodelovati pri anketiranju.

Tabela 6.1: Delež anketiranih obiskovalcev glede na spol

	Št.	%
Moški	27	37,5
Ženske	45	62,5
SKUPAJ	72	100

Tabela 6.2: Starost obiskovalcev

	Št.	%
18–25	3	4,2
26–45	23	32
46–60	21	29,1
60 in več	25	34,7
SKUPAJ	72	100

V anketnem vprašalniku sem starost anketiranih obiskovalcev prireditve razdelila v štiri starostne skupine (glej Tabela 6.2). Rezultati ankete kažejo na majhno (3 %) prevlado starejše populacije nad 61 let, ki je z vidika ohranjanja pokrajine in sodelovanja pri razvoju turizma manj aktivna. Gre sicer za populacijo, ki skrbi za urejenost območja domačij, medtem ko težje dostopna območja in oddaljene travnike opuščajo. Ne moremo pa za njih trditi, da ne prispevajo svoj delež pri ohranjanju kulturne dediščine Kolpske doline. Primer so starejše domačinke doline, ki še vedno kvačkajo rože in izdelujejo rože iz papirja. Svoje izdelke so prikazale tudi na stojnicah Petruvo 2016. V Mirtovičih Jože Gorše (rojen 1940) razstavlja in

zbira kovaške predmete in orodja, ki jih je njegov oče izdeloval in uporabljal v svoji kovačiji. Olga Lenac iz Bosljive Loke, upokojena profesorica slovenskega jezika, zbira ljudske pripovedi, pravljice in pesmi, stare fotografije, zapise pripovedi domačinov v domačem narečju. Miroslav Štimac iz Grintovca, upokojeni direktor tovarne Beti iz Metlike in sedaj predsednik Društva Osilniške doline, je iz lastne radovednosti raziskoval izvor in mesto nastanka ter razprostranost priimka Štimec/ac, ki je tako pogost, tako na slovenski kot na hrvaški strani doline.

Rezultati ankete kažejo, da je 23 (32 %) anketiranih v starostni skupini od 26 do 45 let, približno dva odstotka manj v starostni skupini od 46 do 60 let in le trije (4,2 %) anketirani v starostni skupini od 18 do 25 let. Vsekakor gre za rezultate, ki kažejo, da gre za populacijo, ki je pomembna tako z vidika ohranjanja pokrajine, kulturne dediščine in razvoja turizma.

Tabela 6.3: Izobrazbena struktura obiskovalcev prireditve

	Št.	%
Osnovnošolska	6	8,4
Poklicna	18	25
Srednješolska	24	33,3
Visokošolska	13	18,1
Univerzitetna	9	12,5
Magisterij/doktorat	2	2,7
SKUPAJ	72	100

Med anketiranimi obiskovalci prevladuje srednješolska izobrazba (33,3 %), sledi ji poklicna (25 %). Trinajst anketiranih (18,1 %) ima visokošolsko izobrazbo, devet (12,5 %) jih ima univerzitetno izobrazbo, sledi šest anketiranih z osnovnošolsko izobrazbo (8,4 %) ter 2 anketirana z magisterijem/doktoratom (2,7 %) (glej Tabelo 6.3).

Tabela 6.4: Zaposlitev obiskovalcev prireditve

	Št.	%
Zaposleni s polnim delovnim časom	38	52,8
Zaposleni s polovičnim delovnim časom	1	1,4
Brezposeln	2	2,7
Študent	3	4,2
Kmet	1	1,4
Gospodinja	1	1,4
Upokojenec	25	34,7
Drugo	1	1,4
SKUPAJ	72	100

Iz rezultatov ankete o zaposlitvi obiskovalcev prireditve (glej Tabela 6.4) je razvidno, da je 38 anketiranih (52,8 %) zaposlenih s polnim delovnim časom. Okoli 22 % manj je upokojencev, z nekaj odstotkov razlike jim sledijo študenti (4,2 %), brezposelni (2,7 %) in po en anketirani obiskovalec (1,4 %) je zaposlen s polovičnim delovnim časom, kmet in drugo. 91,7 % obiskovalcev ima po rezultatih anketnega vprašalnika lastni prihodek, kar jim daje

Tabela 6.5: Izvor obiskovalcev prireditve

	Št.	%
Stalno bivališče v občini Osilnica	45	61,2
Stalno bivališče – kraji v Sloveniji	14	19,5
Stalno bivališče na Hrvaškem	8	11,2
Občasno bivališče v Sloveniji *	2	2,7
Občasno bivališče na Hrvaškem*	2	2,7
Vikendaši v Sloveniji **	2	2,7
Vikendaši na Hrvaškem **	0	0
SKUPAJ	72	100

*v mladosti so stalno živeli v kraju, kasneje so se preselili drugam, a hišo so obdržali, danes jo koristijo za vikend.

**novonaseljeno prebivalstvo iz drugih krajev Slovenije ali Hrvatske, nikoli prej niso živeli v kraju. Hišo so kupili od domačinov ali jo na novo zgradili in jo uporabljajo za vikend.

možnost nakupa izdelkov, ki jih ponujajo na stojnicah, nakupa srečk za srečelov ter nakupa hrane in pijače na prireditvi.

V anketnem vprašalniku je bila ponujena možnost sedmih odgovorov. V anketi so bili zajeti tudi obiskovalci s Hrvaške in vikendaši tako s hrvaške kot slovenske strani, ki so se prireditve udeležili (glej Tabela 6.5).

Največji del obiskovalcev prireditve ima stalno bivališče v občini Osilnica (61,2 %), s stalnim bivališčem, vendar iz drugih krajev Slovenije, je bilo 14 anketiranih obiskovalcev (19,5 %), kar 8 anketiranih (11,2 %) jih ima stalno bivališče na Hrvaškem. Z občasnim bivališčem, to so tisti, ki so stalno živeli v kraju, se kasneje preselili drugam, a hišo obdržali in jo danes koristijo za vikend, sta bila le dva anketiranca iz Slovenije (2,7 %) in dva (2,7 %) iz Hrvaške. Vikendaši so novonaseljeno prebivalstvo iz drugih krajev, ki nikoli prej niso živeli v kraju, hišo so kupili od domačinov, jo obnovili ali na novo zgradili in jo uporabljajo za vikend. V anketi sta bila zajeta le dva vikendaša (2,7 %) iz Slovenije, ki sta prišla na prireditve in nobeden s hrvaške strani. V dolino sicer prihaja veliko vikendašev, ki se vključujejo v življenje v dolini, vzrokov, da jih na prireditvi ni bilo, je več. Med njimi je vsekakor slaba obveščенost, njihova nestalna prisotnost in časovna omejenost anketiranja le na dan prireditve. Ne gre zanemariti tudi razloga, da je med vikendaši prisotna tudi nezainteresiranost, ker se niso vklopili v skupnost.

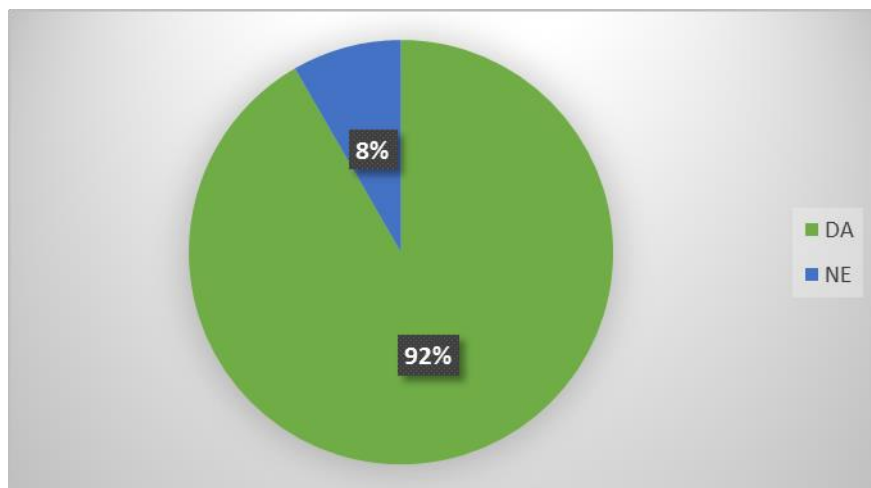
6.2.2 Poznavanje kulturne dediščine Kolpske doline in njena povezava z razvojem turizma

Anketirane obiskovalce sem z vprašanji o poznavanju kulturne dediščine doline in njene povezave z razvojem turizma želela spodbuditi k razmišljanju in ugotoviti, ali se katera izmed vrst kulturne dediščine pojavlja pogosteje in kateri dajejo večji pomen.

Tabela 6.6: Poznavanje kulturne dediščine Kolpske doline

	ŠT.	%
Da	66	91,6
Ne	6	8,4
SKUPAJ	72	100

Slika 6.1: Poznavanje kulturne dediščine Kolpske doline

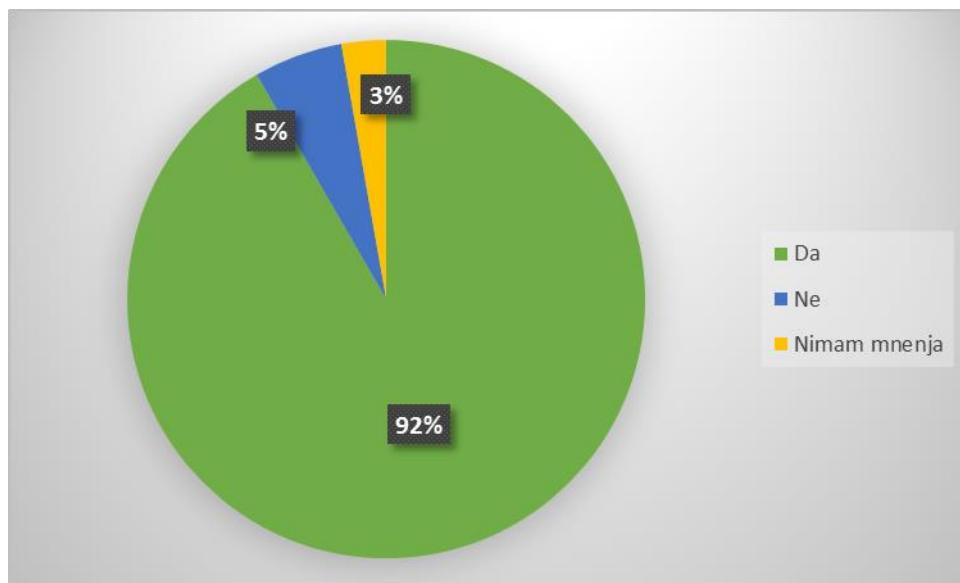

Z vprašanjem sem želela izvedeti, kako dobro anketirani poznajo kulturno dediščino Kolpske doline. Rezultati ankete kažejo (glej Tabela 6.6 in Slika 6.1), da velika večina anketiranih obiskovalcev (91,6 %) pozna kulturno dediščino Kolpske doline. Razlog je verjetno v tem, da gre v večini (razvidno iz Tabele 6.5) za lokalno prebivalstvo, ki se redno udeležuje prireditve. Le 6 od 72 anketiranih (8,4 %) kulturne dediščine Kolpske doline ne pozna. Pri pregledu anketnih vprašalnikov sem ugotovila, da gre v treh primerih za starostno populacijo mladih od 18 do 25, ki so se prireditve udeležili prvič in v treh primerih za starostno populacijo od 46 do 60, ki so se prireditve udeležili dvakrat. Predvidevam, da v zadnjih treh primerih ne gre za domačine, ker bi sicer, glede na njihovo starost (46–60), kulturno dediščino morali poznati.

Tabela 6.7: Odvisnost turizma v dolini od ohranitve kulturne dediščine

	ŠT.	%
Da	66	91,7
Ne	4	5,6
Nimam mnenja	2	2,7
SKUPAJ	72	100

Slika 6.2: Odvisnost turizma v dolini od ohranitve kulturne dediščine

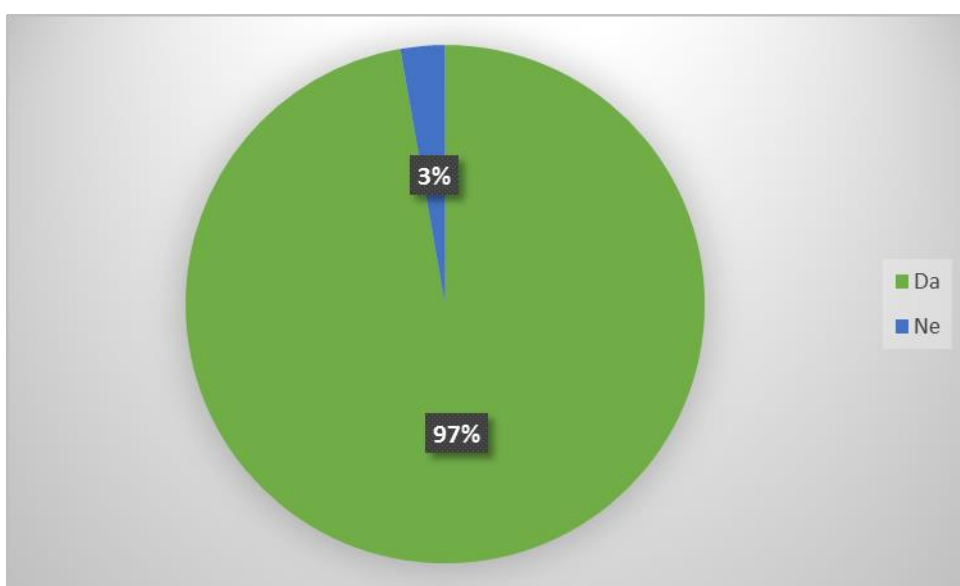
V anketnem vprašalniku sem postavila vprašanje, ali obiskovalci menijo, da je razvoj turizma v dolini odvisen od ohranitve kulturne dediščine (glej Tabela 6.7, Slika 6.2). 66 od 72 anketiranih obiskovalcev (91,7 %) meni, da je razvoj turizma odvisen od ohranitve kulturne dediščine. Rezultat kaže zavedanje obiskovalcev, da se kulturna dediščina ohrani in da se jo vključi v turistično ponudbo Kolpske doline. Samo zavedanje obiskovalcev o pomenu ohranitve kulturne dediščine in njene vključitve v razvoj turizma ni dovolj, svojo vlogo mora odigrati celotna lokalna skupnost in predvsem mladi, ki so aktivni nosilci ohranitve kulturne dediščine in razvoja turizma. Le štiri od anketiranih obiskovalcev (5,6 %) menijo, da razvoj turizma ni odvisen od ohranitve kulturne dediščine in le dva anketirana obiskovalca (2,7 %) o tem nimata svojega mnenja.

Na anketno vprašanje, ali obiskovalci prireditve poznajo legendo o Petru Klepcu (glej Tabela 6.8), jih je 70 od 72 anketiranih (97,3 %) odgovorilo pritrdilno in le dva anketirana (2,7 %) legende ne poznata (glej Tabela 6.8, Slika 6.3).

Tabela 6.8: Poznavanje legende o Petru Klepcu

	ŠT.	%
Da	70	97,3
Ne	2	2,7
SKUPAJ	72	100

Slika 6.3: Poznavanje legende o Petru Klepcu

Pri odgovoru »da« je bila možnost dodatne obrazložitve, kaj vedo o legendi o Petru Klepcu. Petra Klepca so največkrat opisali kot močnega junaka, ki so mu dobre vile dale nadnaravno moč, in kot junaka, ki je pregnal Turke iz Osilniške doline.

V anketnem vprašalniku sem naštela devet najbolj značilnih kulturnih dediščin Kolpske doline in prosila anketirance, da med njimi razvrstijo po pomembnosti tiste, ki se jim med devetimi ponujenimi zdijo najbolj in najmanj pomembne, in sicer z ocenami od 1 do 5, kjer 1 pomeni najbolj pomemben in 5 najmanj pomemben (glej Tabela 6.9).

Tabela 6.9: Prikaz razvrstitve kulturne dediščine Kolpske doline po pomembnosti

	Najbolj pomemben (1)	Bolj pomemben (2)	Pomemben (3)	Malo manj pomemben (4)	Najmanj pomemben (5)
naravne znamenitosti	14	4	6	6	9
cerkev sv. Petra in ostali sakralni objekti	12	5	9	12	4
ljudski junak Peter Klepec	16	11	8	5	6
domače narečje	13	10	11	3	10
»vurmoharji«	5	5	8	9	6
kovaštvo	2	3	5	3	8
izdelovanje rož iz krep papirja	3	1	8	8	3
ljudske pesmi in pripovedke	7	8	7	4	6
kmečka noša Osilnice	3	4	6	3	9

17 (23,6 %) od 72 anketiranih obiskovalcev je menilo, da je prav vseh devet ponujenih odgovorov najbolj pomembnih in so jih ocenili z 1. Dvanajst (16,7 %) anketiranih pa je vseh devet ponujenih odgovorov razvrstilo od 1 do 5. Ostalih 43 (59,7 %) anketiranih je izmed devetih ponujenih odgovorov izbralo 5 ter jih razvrstilo od 1 do 5. Iz tabele (glej Tabela 6.9) je razvidno, da so anketirani kot najbolj pomembno (1) razvrstili ljudskega junaka Petra Klepeca (16 x), nato naravne znamenitosti Kolpske doline (14 x), domače narečje (13 x), sledijo cerkve v Osilniški dolini (12 x), potem pa si po vrsti sledijo ljudske pesmi in pripovedke (7 x), »vurmoharji« (5 x), izdelovanje rož in kmečka noša Osilnice (oboje 3 x) in na koncu kovaštvo (2 x).

Z oceno 5 (najmanj pomembno) je večina ocenila domače narečje (10 x), naravne znamenitosti in kmečko nošo Osilnice (9 x), kovaštvo (8 x), nato si sledijo ljudski junak Peter Klepec, »vurmoharji« in ljudske pesmi in pripovedke (6 x) ter na koncu izdelovanje rož iz papirja (3 x).

Glede na raznolikost odgovorov menim, da je bilo to vprašanje v anketi obiskovalcem najbolj nerazumljivo. Dopuščam možnost, da bi lahko postavila vprašanje natančneje in zmanjšala izbor ponujenih odgovorov na pet, ki naj bi jih anketirani razvrstili od 1 do 5. Devet odgovorov

je bilo očitno preveč in je verjetno obiskovalce še dodatno zmedlo. Pri primerjavi razvrstitve Petra Klepca in cerkve sv. Petra in Pavla, ki sta tesno povezana s Petruvim, pri natančnem pregledu vprašalnikov nisem našla enotnega vzorca v povezavi z demografskim profilom, poznavanjem kulturne dediščine, številom obiskov prireditve, po katerem bi lahko sklepala, zakaj so anketirani na prvo ali zadnje mesto po pomembnosti postavili bodisi Petra Klepca bodisi cerkev sv. Petra in Pavla in ostale sakralne objekte. Sklepan, da so ju razvrstili le na podlagi poznavanja ene ali druge in ne asociiacije na prireditev Petruvo. Kot sem pri analizi že napisala, so anketirani cerkev sv. Petra in Pavla razvrstili kot najbolj pomembno (1) šele na četrto mesto, za Petrom Klepcom, naravnimi znamenitostmi in domačim narečjem.

Z zadnjim vprašanjem v tem sklopu sem obiskovalce vprašala o kulturni dediščini, ki bi jo priporočili turistom. To vprašanje sem v vprašalniku zastavila kot odprto, kjer so anketirani obiskovalci lahko po lastni volji napisali odgovore na zastavljeno vprašanje.

Trije od 72 anketiranih bi priporočili vso kulturno dediščino Kolpske doline, ki sem jo ponudila pri anketnem vprašanju 2.4, v katerem so kulturno dediščino razvrstili po pomembnosti. 15 od 72 anketiranih ni ponudilo nobenega odgovora. 31 anketiranih se je odločilo za en odgovor, od tega bi jih 13 priporočilo udeležbo prireditve Petruvo, 10 ogled naravnih znamenitosti Kolpske doline, 6 ogled cerkva in na koncu ogled kovaštva. 8 anketiranih se je odločilo za dva odgovora. Trije anketirani bi priporočili udeležbo na Petruvem in ogled naravnih znamenitosti doline. Dva bi priporočila ogled kovaštva in naravnih znamenitosti, dva ogled cerkva in kovaštva in eden ogled cerkva in udeležbo na Petruvem in na koncu ogled cerkva in naravnih znamenitosti. Kar 8 od 72 anketiranih je napisalo tri odgovore in dva anketirana celo štiri. Najpogosteje so izbirali med naravnimi znamenitostmi, cerkvami, prireditvijo Petruvo, kovaštvom, izdelovanjem rož in spominiki NOB v Kolpski dolini. Med vsemi anketnimi vprašalniki sem izločila sedem anket s posebnimi priporočili za turiste in pogledala, katera so ta priporočila. V štirih anketah bi priporočili turistom ribolov, ličkanje koruze, rafting in lov na polhe, v treh anketah pa ogled prireditve Petruvo, praznik sv. Vide v Bosljivi Loki (Vidovo 15. 6.) in praznik sv. Ane v Mirtovičih (žegnanje 27. 7.). Med vsemi priporočili turistom vidno izstopa obisk prireditve Petruvo. Menim, da je razlog v tem, saj gre za edino znano tovrstno prireditev v dolini.

6.2.3 Vprašanja, vezana na prireditvev Petruvo

Tabela 6.10: Udeležbe na prireditvi Petruvo

	Št.	%
danes sem prvič	4	5,6
pridem vsako leto	35	48,6
večkrat (navedite približno število)	33	45,8
SKUPAJ	72	100

35 (48,6 %) (glej Tabela 6.10) anketiranih obiskovalcev se udeleži prireditve vsako leto in le štirje (5,6 %) anketirani so prišli na prireditev prvič. Želela sem ugotoviti, ne glede na to, da gre za majhno število anketiranih, ki so na prireditev prišli prvič, v katero starostno skupino populacije spadajo. Pri natančnem pregledu anket sem ugotovila, da gre za obiskovalce med 18.–25. letom, torej za mlajše, ki bodo, predvidevam, na prireditev prišli še večkrat. Za ponujeni odgovor večkrat se je opredelilo 33 anketiranih obiskovalcev. V možnosti navesti približno število, kolikokrat, so odgovorili različno. Največkrat so napisali petkrat do petnajstkrat, eden od anketiranih je celo navedel, da se je Petruva udeležil dvajsetkrat. Če združimo tiste, ki na prireditev prihajajo vsako leto in tiste, ki na prireditev prihajajo večkrat, dobimo rezultat 94,4 % obiskovalcev, kar je vsekakor pokazatelj, da se je Petruvo v dolini »prijelo«. Po drugi strani pa je ta rezultat lahko tudi pokazatelj, da na prireditev ne prihajajo novi obiskovalci. Razlog se lahko kaže tudi v tem, da je vsebina prireditve vedno enaka in se ne nadgrajuje.

Tabela 6.11: Kdo vas je navdušil, da obiščete prireditev Petruvo?

	Št.	%
Starši	13	18,1
Prijatelji	18	25
Mediji	1	1,3
Organizator	12	16,6
Partner	13	18,1
Nihče	15	20,9
Skupaj	72	100

Na to anketno vprašanje (glej Tabela 6.11) je bil najbolj pogost odgovor, da so bili prijatelji razlog, da so se udeležili prireditve (25 %). Presenetljivo je, da jih je kar 15 od 72 anketiranih (20,9 %) prišlo zaradi lastnega interesa in jih ni nihče navdušil. Sledijo v enakem odstotnem razmerju (18,1 %) starši in partnerji. Kar 12 od 72 anketiranih (16,6 %) pa je za prireditev navdušil organizator in le enega anketiranega (1,3 %) so navdušili mediji. Udeležbo na prireditvi so v večini primerov priporočili obiskovalci prireditve prejšnjih let. Glede na to, da se je samo eden izmed anketiranih obiskovalcev odločil za obisk zaradi medijev, menim, da bi bilo potrebno prireditev medijsko bolj promovirati in s tem privabite nove obiskovalce.

Tabela 6.12: Poznavanje izvora imena praznika Petruvo

	Št.	%
po legendi o Petru Klepcu	10	13,8
po zavetniku cerkve sv. Petra in Pavla	60	83,5
drugo (navedite)	0	0
ne vem	2	2,7
SKUPAJ	72	100

Na vprašanje (glej Tabela 6.12), ali poznajo izvor imena praznika Petruvo, je 60 (83,5 %) anketiranih obiskovalcev odgovorilo pravilno, da se praznik Petruvo imenuje po zavetniku cerkve sv. Petra in Pavla, le dva (2,7 %) od anketiranih izvora imena nista poznala. Deset (13,8 %) anketiranih pa ime praznika povezuje z legendo o Petru Klepcu. 83,5 % odgovorov anketiranih, ki poznajo izvor praznika Petruvo, ni presenetljivo, kajti gre za domačine, ki prireditev obišejo vsako leto. Podroben pregled anket, v katerih obiskovalci izvor praznika Petruvo povezujejo s Petrom Klepcem, je pokazal, da gre v večini primerov za mlajše obiskovalce, ki sicer prireditev poznajo in jo obišejo večkrat. Menim, da mladi ne poznajo »ozadja« Petruva, zato Petruvo povezujejo s Petrom Klepcem, Peter – Petruvo, ker zgodbe o Petru Klepcu bolje poznajo.

Tabela 6.13: Kaj za vas predstavlja praznik Petruvo?

	Št.	%
zabavno prireditev	18	25
kulturno prireditev	10	13,9
druženje z družino in prijatelji	10	13,9
ohranjanje kulturne dediščine doline	31	43
ne vem, ne razmišljam o tem, se le udeležim	3	4,2
SKUPAJ	72	100

V anketnem vprašalniku (glej Tabela 6.13) sem postavila vprašanje, kaj obiskovalcem predstavlja praznik Petruvo in navedla možnost izbire med petimi odgovori. 31 anketiranih (43 %) meni, da praznik Petruvo predstavlja ohranjanje kulturne dediščine doline. 18 anketiranih (25 %) predstavlja praznik Petruvo zabavno prireditev, 10 anketiranih (13,9 %) pa predstavlja praznik kulturno prireditev in druženje z družino in prijatelji. Le trije med anketiranimi (4,2 %) se prireditve le udeležijo in o tem ne razmišljajo.

Predvidevala sem, da praznik Petruvo vidi kot zabavno prireditev večinoma mlajša populacija. Po podrobnem pregledu izpolnjenih anket pa so rezultati pokazali, da le-ti prihajajo iz vseh starostnih skupin, štirje iz starostne skupine od 26 do 45 let, devet iz starostne skupine od 46 do 60 let in pet anketiranih iz starostne skupine od 61 let in več. Pri anketiranih, ki so v odgovoru navedli, da je praznik za njih priložnost za druženje z družino in prijatelji, pa prevladuje mlajša populacija, starostna skupina od 18 do 25 (2) in od 26 do 45 let (4).

Tabela 6.14: Čemu bi dali prednost na prireditvi Petruvo?

	Št.	%
zabavi	4	5,6
druženju	20	27,8
ohranjanju kulturne dediščine	24	33,4
vse skupaj	22	30,5
ne vem	2	2,7
SKUPAJ	72	100

V anketnem vprašalniku (glej Tabela 6.14) sem navedla pet možnih odgovor, med katerimi so anketirani izbirali enega. Anketa je pokazala, da je kar 24 anketiranih (33,4 %) dalo prednost na prireditvi ohranjanju kulturne dediščine, temu sledi 22 anketiranih (30,5 %), ki so dali prednost tako zabavi, druženju in ohranjanju kulturne dediščine. Le štirje (5,6 %) od 72 anketiranih obiskovalcev so dali prednost zabavi.

Pri tem vprašanju (glej Tabela 6.15) se je 39 (54,1 %) anketiranih obiskovalcev odločilo za odgovor »ne«, da prireditev Petruvo ne daje dovolj poudarka ohranjanju kulturne dediščine. 24 (33,4 %) anketiranih obiskovalcev se je odločilo za odgovor »da«, da prireditev daje dovolj poudarka ohranjanju kulturne dediščine in 9 (12,5 %) anketiranih obiskovalcev se ni moglo odločiti, zato so se opredelili za odgovor »ne vem«.

Tabela 6.15: Poudarek na ohranjanju kulturne dediščine na prireditvi Petruvo

	ŠT.	%
DA	24	33,4
NE	39	54,1
NE VEM	9	12,5
SKUPAJ	72	100

Po rezultatih analize tega odgovora sklepam, da si obiskovalci prireditve želijo več poudarka in prikaza kulturne dediščine, kar je bilo razvidno tudi že pri rezultatih odgovorov na vprašanje.

V zadnjem delu anketnega vprašalnika sem postavila odprto vprašanje, in sicer kaj bi obiskovalci svetovali organizatorjem, da spremenijo v prireditvi. Anketirani so lahko podali nasvete in predloge organizatorjem v prihodnje. 12 anketiranih je pohvalilo organizatorje in so napisali, naj prireditev ostane taka kot do sedaj. 11 anketiranih ni navedlo odgovora na to vprašanje. Dva anketirana predlagata več stikov in komunikacije z domačini in poudarek na lokalnih običajih. Organizatorjem so svetovali več stojnic s pestro ponudbo lokalnih pridelovalcev, delavnice za otroke, odrasle in razstave kulturnih lokalnih znamenitosti. En anketirani obiskovalec je predlagal, naj bi prireditev trajala več kot le en dan ter en anketirani si želi boljše glasbene izvajalce. Ostali anketirani obiskovalci si želijo, da bi bila prireditev zasnovana, kot je bila nekoč, da se ohranja kulturna in etnografska dediščina Kolpske doline.

V anketnem vprašalniku številka 58 obiskovalka priporoča: »stojnice s pestro ponudbo lokalnih pridelovalcev, delavnice za otroke, odrasle, razstave kulturnih (lokalnih) znamenitosti ...«. V anketnem vprašalniku številka 60 pa starejša obiskovalka svetuje organizatorjem: »naj ne bo gasilska veselica, ampak naj storijo vse, da pritegnejo turiste; urarje, sprevod noš, tržnico ...«. V anketnem vprašalniku številka 71 obiskovalka svetuje: »Petruvo naj bo kot včasih imelo več poudarka na etnografskih posebnostih in značilnosti naših krajev«.

6.3 Splošne ugotovitve glede na pridobljene podatke z anketiranjem

V tabelah so prikazani podatki v številkah in odstotkih odgovorov, ki so jih navedli anketirani. Analiza rezultatov anketnega vprašalnika nam ponuja naslednje skupne ugotovitve:

1. Anketirani dobro poznajo kulturno dediščino Kolpske doline, se istovetijo z junakom Petrom Klepcem in od tod tudi ime doline »Dežela Petra Klepca«.
2. Menijo, da je razvoj turizma v veliki meri odvisen od ohranjanja kulturne dediščine in da ima Kolpska dolina veliko naravnih znamenitosti (Kolpa, Mirtoviški potok, Loška stena ...) in veliko kulturne dediščine (obrti, šege in navade, ljudske pripovedi in pesmi, domače narečje, kmečka noša ...), ki se jo lahko vključi v turistično ponudbo Kolpske doline.
3. Prireditev Petruvo je dobila ime po zavetniku cerkve sv. Petra in Pavla v Osilnici, kar je navedlo kar šestdeset od 72 anketiranih. Prireditev je pomembna za prebivalce občine, saj so se je udeležile vse starostne skupine populacije obiskovalcev; med anketiranimi je kar polovica prebivalcev Osilniške doline in tudi nekaj prebivalcev hrvaških vasi z druge strani Kolpe.
4. Prireditev Petruvo je po mnenju anketiranih kulturna prireditev, ki ohranja kulturno dediščino, hkrati je tudi zabava in priložnost za prijetno druženje z družino in prijatelji, vendar si anketirani želijo in predlagajo organizatorjem, da se v program vključi več prikaza kulturne dediščine doline, »naj bo Petruvo kot nekoč – leta nazaj«, ko je bila na prireditvi povorka koscev, žanjic, grabljic, kresnic, »vurmoharjev«, kovačev, izdelovalk rož, domačink in domačinov v osilniški kmečki noši, na čelu

povorke pa junak doline Peter Klepec, ki je obiskovalcem spregovoril v domačem narečju.

7 ANALIZA INTERVJUJA 1 Z ENIM OD USTANOVITELJEM CIVILNEGA GIBANJA ZA OSILNIŠKO DOLINO

7.1 Potek intervjuja

Gospod Jože Ožura, rojen v Osilnici, je upokojeni profesor zgodovine in zemljepisa iz Ljubljane, pisec mnogih knjig o Osilniški dolini ter avtor mnogih člankov o zgodovini doline v lokalnem časopisu Osilniška dolina, ki ga je izdajalo Civilno gibanje za Osilniško dolino. Bil je eden od ustanoviteljev in do njegove ukinitve aktiven član Civilnega gibanja za Osilniško dolino. Danes je aktiven član Društva Osilniška dolina. Prav zaradi aktivnega dela tako v civilnem gibanju kot v društvu sem se odločila za intervju z njim. Zaradi zasedenosti g. Ožure in na njegovo željo sva intervju opravila preko elektronske pošte. G. Ožuro sem večkrat telefonsko kontaktirala. Pokazal je pripravljenost, da mi odgovori na pripravljena vprašanja in tudi dodatna, če jih bom potrebovala. Namen in cilje diplomskega dela sem gospodu Ožuri razložila že v prvem telefonskem pogovoru. Vprašalnik za intervju sem g. Ožuri poslala preko elektronske pošte 8. 7. 2016 ob 11:55. Odgovore mi je vrnil 14. 7. 2016 ob 19:09.

Vprašalnik za intervju je standardizirane oblike, odprtega tipa oziroma polstrukturirani intervju. Vprašanja sem razdelila na tri sklope. Prvi je zajemal vprašanja o civilnem gibanju, njegovem financiranju in delovanju članov gibanja ter o Društvu Osilniška dolina. Drugi sklop je zajemal vprašanja, vezana na Petruvo. In sicer o sami ideji organizacije praznika, o financiranju prireditve, koliko let so organizirali Petruvo, o sodelovanju ... Zadnji sklop vprašalnika je bil namenjen mnenju gospoda Ožure, kako vidi Petruvo danes, kje se skriva vzrok upada sodelovanja lokalnega prebivalstva pri sami organizaciji praznika ter kakšno je njegovo mnenje o današnjem organizatorju.

7.2 Vsebina intervjuja

Po podatkih, pridobljenih z intervjujem, je mogoče ugotoviti podrobnosti o delovanju civilnega gibanja in kasneje Društva Osilniške doline. Vsem članom gibanja in kasneje

društva je bila skupna vez ljubezen in povezanost z Osilniško dolino. Intervjuvani napiše, da je nastanek gibanja spodbudilo pismo g. Antona Kovača in g. Miroslava Štimca, ki sta ga poslala številnim Osilničanom po Sloveniji, da se povežejo in pripomorejo k cestni povezavi doline z ostalim delom Slovenije. To pismo je privedlo do ustanovitve gibanja 11. 12. 1993. Namen gibanja, predvsem v začetku, je bil pomagati ljudem v dolini v ekonomskem smislu, da se dolina prometno odpre. Kasneje je gibanje, po besedah g. Ožure, svoje cilje dopolnilo in nadgradilo z namenom, da se ustvarijo ekonomski pogoji za obstanek ljudi v dolini ter, hkrati, da se dolina predstavi širši slovenski javnosti s svojo zgodovino, kulturo in naravnimi danostmi. Želeli so vzpodbuditi ljudi, da bi se družili, navezovali stike s ciljem ohranjanja kulturne dediščine doline. Gibanje je organiziralo turistične prireditve, literarne večere in predavanja. Po besedah intervjuvanega so kasneje, ko je Osilnica postala samostojna občina, kot gibanje prevzeli le kulturno področje, za ostalo, ekonomski del, je poskrbela občina. Intervjuvani je obžaloval, da je gibanje le zaradi nepravočasne reorganizacije gibanja v društvo, kar je zahteval takratni novi zakon, po desetih letih moralo prenehati delovati. Leta 2005, s podobnimi cilji kot gibanje ter po besedah g. Ožura skoraj z vsemi nekdanjimi člani gibanja se ustanovi Društvo Osilniška dolina.

O sami prireditvi je možno povzeti po odgovorih g. Ožure, da je bilo Petruvo pred letom 1990 največji praznik v dolini, ko so ljudje prišli k maši in na veliki semenj z obeh bregov Kolpe in Čabranke. Tako je gibanje v želji, da združi ljudi obeh bregov, izbralo praznik Petruvo, ker je junija poletje in lepo vreme. Ljudje so prišli domov na dopust iz raznih krajev po Sloveniji in z dela po različnih evropskih deželah. Petruvu so dali kulturno vsebino, ki so jo gradili na Petru Klepcu in ljudeh, ki so videli širni svet in se z novimi znanji vračali domov ter to znanje tudi uporabili. Petruvo s kulturno vsebino je gibanje organiziralo skoraj deset let in ljudje so ga lepo sprejeli. Vendar s časom, po besedah G. Ožure, so različni pogledi in odnos vodilnih v občini do organizatorjev in nastopajočih marsikoga odvrnili od sodelovanja. Po mnenju g. Ožure je sedanje Petruvo bolj gasilska veselica kot pa nekaj trajnega, kar so želeli graditi.

8 ANALIZA INTERVJUJA 2 Z ORGANIZATORJEM PRIREDITVE PETRUVO

8.1 Potek intervjuja

Ker je občina že od vsega začetka sodelovala pri organizaciji Petruva, sem iz občinske uprave Občine Osilnica opravila intervju z gospo Bernardo Čop. Gospa Čop je na občini zaposlena kot svetovalka in je glavna koordinatorka pri organizaciji Petruva. Tudi njene korenine izhajajo iz Osilniške doline, kajti tudi sama je v mladosti, ko je še obiskovala osnovno šolo, večkrat sodelovala v kulturnem programu Petruva.

Z gospo Bernardo sem kontaktirala po telefonu in preko elektronske pošte. Na mojo prošnjo mi je po elektronski pošti poslala programe Petruva, ki jih je imela. Z go. Bernardo se sicer pozna, vendar sva se tokrat osebno srečali na dan prireditve Petruvo, 2. 7. 2016. Razložila mi je, kako bo potekal program in kdaj je najbolj primeren čas, da izvedem anketo med obiskovalci. Zaradi njenih službenih obveznosti in časa dopustov se nisva mogli dogovoriti, da intervju z njo izvedem osebno. Dogovorili sva se, da mi na vprašanja intervjuja odgovori preko elektronske pošte. Pripravljena mi je bila nuditi vse potrebne informacije, ki jih pozna, glede na to, da pri organizaciji Petruva sodeluje od 2009, in sem jih rabila za izdelavo diplomskega dela. Namen in cilje diplomskega dela sem ji razložila v prvem telefonskem stiku. Vprašalnik sem ji poslala dne 8. 7. 2016 ob 11:55, odgovore nanj sem dobila dne 11. 7. 2016 ob 12:47.

Vprašalnik za intervju z gospo Bernardo je bil prav tako standardizirane oblike, odprtega tipa oziroma polstrukturirani intervju, kjer sem vprašanja pripravila vnaprej ter jih razdelila na tri sklope. Prvi sklop treh vprašanj je zajemal vprašanja o vlogi občine pri organizaciji Petruva, na kakšen način organizirajo in financirajo prireditve. Drugi sklop je vseboval vprašanja o programu prireditve – rdeči niti prireditve, o tekmovanju v diatonični harmoniki, pohodu planincev, o povezanosti kulturne dediščine doline s turizmom, o interesu lokalne skupnosti in interesu mladih. V zadnjem, tretjem sklopu intervjuja sem zastavila vprašanja o vlogi

občine pri ohranjanju kulturne dediščine, o sodelovanju z Društvom Osilniška dolina ter vključevanju kulturne dediščine v program v prihodnosti.

8.2 Vsebina intervjuja

Iz odgovorov gospe Čop je tako mogoče povzeti, da je občina pri organizaciji prireditve prisotna od samih začetkov prirejanja prireditve v 90-ih letih. Vendar je od leta 2010 po zakonu dolžna na svoji spletni strani razpisati javni razpis organizacije Petruva, v katerem navede sredstva, ki so na razpolago za organizacijo prireditve. Po besedah ge. Čop se je od leta 2010 pa do danes na razpis prijavljalo le Prostovoljno gasilsko društvo Osilnica (PGD Osilnica). Tako občina, seveda v sodelovanju s PGD Osilnica, poskrbi za celotno prireditev. Ga. Čop je še posebno poudarila, da gre tu za tesno sodelovanje med obema organizatorjema.

O sami prireditvi je napisala, da gradijo na podobnih koreninah predhodnih organizatorjev, to je na Petru Klepcu in povezovanju ljudi z obeh bregov reke Kolpe in Čabranke. Po besedah ge. Čop skušajo s prireditvijo zbrati tako domačine kot tiste, ki ne živijo več v krajih doline, ter turiste. Za promocijo prireditve poskrbijo z vabilom na spletni strani občine, s plakati, na katerih navedejo povabljeni ansambel, ki na prireditvi poskrbi za dobro vzdušje. Plakate razobesijo po občini Osilnica, v sosednjih občinah ter sosednjih vaseh na hrvaški strani. Vabilo na prireditev se lahko, na dan pred in na dan prireditve, sliši tudi na regionalnem kočevskem radiu Univox. Gospe Čop sem zastavila tudi vprašanje, od kod pobuda za tekmovanje v diatonični harmoniki za pokal Petra Klepca. V odgovor je napisala, da tekmovanje organizirajo že od leta 2010, na pobudo dr. Stanka Nikolića in v sodelovanju z Javnim skladom Republike Slovenije za kulturne dejavnosti, območna izpostava Kočevje.

Intervjuvana meni, da je Petruvo edina tovrstna prireditev v teh krajih in je že sama po sebi zanimiva ljudem, nekateri pridejo zaradi tekmovanja, drugi zaradi nastopajočih otrok podružnične šole, spet tretji zaradi druženja in ponovnega snidenja prijateljev, sošolcev, družin. Meni, da je interes skupnosti različen, variira iz leta v leto, leta 2015 je bil interes večji kot letos, 2016. Vzrok vidi v tem, da je prebivalcev malo in da gre v večini za starejše prebivalstvo, mladih pa je premalo in težko jih je motivirati, da bi sodelovali na prireditvi ter obujali kulturno dediščino doline. Mladi v večini prihajajo na prireditev v večernih časih, ko

se prične zabava. Navaja, da je zasledila, da vsako leto prihaja več mladih na prireditve tudi iz Kočevja, Ribnice in s hrvaške strani. Ga. Čop navaja, da se občina zaveda svoje vloge in pomena pri ohranjanju kulturne dediščine in ne samo na prireditvi Petruvo. Vendar sredstva za tovrstne dejavnosti občina prejema od države glede na število ljudi v občini, ta pa je vsako leto nižje. Glede na to, po besedah ge. Čop, da mora občina prebivalcem zagotoviti osnovne življenjske pogoje, ki so financirani iz občinskega proračuna, za tovrstne kulturne dejavnosti ne ostane dovolj sredstev. Meni, da je tu še dovolj rezerve, da je potrebno narediti več in da se občina zaveda pomena kulturne dediščine za razvoj turizma. Po besedah ge. Čop z Društvom Osilniška dolina konkretno ne sodelujejo, jim pa preko razpisa za sofinanciranje dejavnosti društev financirajo aktivnosti društva. V prihodnosti, po besedah ge. Čop, si na občini želijo bolj vključiti kulturno dediščino doline na Petruvo, vendar konkretnjšega odgovora, kako bi oziroma bodo to uredili, nisem dobila.

9 PRIMERJAVA PODATKOV, PRIDOBLENIH Z ANKETNIM VPRAŠALNIKOM IN INTERVJUJEMA

Po pridobljenih podatkih z intervjuji in anketiranjem lahko sklepam, da je med njimi možno ugotoviti tako skupne točke kot razlike. Skupne točke se kažejo predvsem v rdeči niti prireditve (spomin na Petra Klepca), poudarku na ohranjanju kulturne dediščine, predvsem na kulturnem delu prireditve. Razlike med pridobljenimi podatki pa se kažejo predvsem v razlogih obiska prireditve.

Petruvo so začeli graditi na legendi in obujanju spomina na Petra Klepca, ki je rdeča nit prireditve, ohranjanju bogate kulturne dediščine doline ter težnji vsaj enkrat na leto skupaj zbrati ljudi v dolini. Tako anketirani obiskovalci kot oba intervjuvana imajo o tem enako mnenje.

Kot edino tovrstno prireditev doline so prebivalci Petruvo lepo sprejeli, kajti tudi danes je obiskovalcev na prireditvi vse več, med njimi je vedno več tistih, ki na prireditev prihajajo vsako leto. Vendar se pri anketi in v intervjuju z go. Čop vidijo večja odstopanja v razlogih prihoda na prireditev. Lahko sklepamo, da je bil motiv obiska praznika Petruvo od nekdaj ohranjanje in prikaz kulturne dediščine doline ter seveda druženje s prijatelji, družino, sosedi. Ta motiv obiska je prisoten še danes, vendar nekateri obiskovalci, predvsem mladi, vidijo v prireditvi predvsem zabavno plat, saj se prireditve udeležijo, po opažanjih gospe Čop, predvsem v večernih urah. Na začetni del programa, tekmovanje harmonikarjev, pridejo predvsem njihove družine in v veliki večini nato tudi odidejo. Pred začetkom kulturnega dela programa okoli 19. ure pridejo družine nastopajočih šolarjev, sosedje, prijatelji in tudi turisti.

Anketirani obiskovalci dajejo prednost na prireditvi ohranjanju kulturne dediščine, kar je bil tudi prvotni namen Petruva, ko je z organizacijo pričelo Civilno gibanje za Osilniško dolino. Po podatkih organizatorja danes sklepam, da vidijo veliko vlogo občine pri ohranitvi kulturne dediščine doline, vendar je le-ta vezana na finančna sredstva občine, ki so vezana na število prebivalcev občine, ki pa jih je z leti vedno manj.

Večina udeležencev (v starostnih skupinah od 45 do 60 ter 61 in več) vidi Petruvo kot kulturno prireditev in ne le zabavo. Organizatorju v prihodnje predlagajo, da dajo na Petruvu več poudarka ohranjanju kulturne dediščine, naj bo Petruvo kot nekoč. Po podatkih iz intervjuja z Bernardo Čop sklepam, da tudi organizator danes Petruvo vidi kot kulturno prireditev, ki pa naj ne bi bila edina tovrstna prireditev glede na to, da je kulturna dediščina doline res bogata in da se trudijo k obnovitvi prikaza Petruva, kot je bilo včasih, da pa bo na tem področju potrebno še marsikaj narediti.

G. Ožura pa je izrazil razočaranje, saj so želeli prireditev s prikazom kulturne dediščine doline, ki bi bila trajna in bi pustila pečat tako v dolini kot v slovenskem prostoru. Danes pa je Petruvo po njegovem mnenju bolj gasilska veselica kot pa prikaz kulturne dediščine doline.

10 ZAKLJUČEK

Namen mojega diplomskega dela je bil predstaviti kulturno dediščino Kolpske doline in skrb za ohranjanje le-te na primeru praznika Petruvo. Pred in po drugi svetovni vojni je bilo Petruvo praznik predvsem krščanske narave. Z vozovi ali peš so se domačini odpravili v Osilnico k maši, po maši pa so imeli na osrednjem trgu Osilnice semenj. Ustanovitev Civilnega gibanja za Osilniško dolino leta 1993 in leto kasneje nastanek občine Osilnica sta pomenila prelomnico v organizaciji Petruva. Petruvu so dodali kulturno vsebino, ki je slonela na prikazu kulturne dediščine doline in ustvarili nov okvir prireditve.

V diplomskem delu sem želela prikazati začetke Petruva, Petruvo po letu 1994 z dodano kulturno vsebino in Petruvo danes, razlike med podobami praznika ter kaj je vzrok tem razlikam. Skozi raziskavo sem nameravala raziskati in predstaviti kulturno dediščino Dežele Petra Klepca. Raziskovala sem, kdo so bili prvi organizatorji novonastale tradicije ter kdo so sedanji organizatorji prireditve. Zanimalo me je, kakšen pomen in vsebino so organizatorji dali prazniku na prireditvi, kakšen je bil interes skupnosti, kako so prireditev financirali in kakšna je bila udeležba obiskovalcev na sami prireditvi, tako nekoč kot danes. Zastavila sem si dve hipotezi. V prvi hipotezi sem predvidela, da je bil prvotni namen praznika Petruvo skrb za kulturno dediščino Osilniške doline, ohranjanje zgodovinske in kulturne dediščine, šeg, navad in običajev prejšnjih generacij. V drugi hipotezi pa, da morajo organizatorji prireditve skrbeti za ohranjanje izvirnih oblik starih življenjskih navad in običajev, če hočejo, da praznik obdrži svoj prvotni namen.

Pobuda, da se organizira Petruvo z dodano kulturno vsebino, je prišla v času, ko se je leta 1993 ustanovilo Civilno gibanje za Osilniško dolino.

Petruvo oz. Petruvu, kot ga v domačem narečju imenujejo domačini, je bil naključen izbor, kar sem v diplomskem delu že opisala. Pomembno je, da so na prireditev pripeljali junaka doline Petra Klepca in z njim vse tiste, ki so šli po svetu »s trebuhom za kruhom« (gozdarje, furmane, žagmojstre, vurmoharje ...). Na prireditvi so prikazali obrti, ki so jih opravljali domačini, da so lahko preživeli (mizarje, kovače, mlinarje ...), pesmi in ljudske pripovedke ter izdelavo rož iz papirja. Menim, da je s tem opisom in opisi Petruva v diplomskem delu

potrjena moja prva hipoteza, da je bil prvotni namen Petruva skrb za kulturno dediščino Osilniške doline. Temu potrjujejo tako podatki, pridobljeni z anketami, kot podatki, ki sem jih pridobila z obema intervjujema.

Razlogov, da je bila prireditel tako uspešna in da je naletela na tako ugoden odziv med prebivalstvom doline in zunaj nje, tako glede obiska kot s samim sodelovanjem na prireditvi, je več. Eden od razlogov v tistem času je tesno sodelovanje Civilnega gibanja za Osilniško dolino in takratne občine. Vsekakor je potrebno omeniti večletno vlogo Antona Kovača, prvega in večletnega župana občine Osilnica, ki je želel dolino cestno, ekonomsko in kulturno povezati z ostalimi deli Slovenije in je zato aktiviral Osilničane zunaj doline in v njej, kar je pripeljalo do ustanovitve gibanja.

Menim, da je drugi in ne najmanj pomemben razlog, da je bila prireditel uspešna, zanos, pripadnost in ljubezen članov do domače doline ter njihovo aktivno delovanje v gibanju. Velika večina članov je bila takrat mlajših, delali so v podjetjih zunaj doline in s svojimi znanji in poznanstvi priskrbeli potrebna sponzorska sredstva, s katerimi je gibanje lahko delovalo in organiziralo prireditel.

S časom, kot sem izvedela v svoji raziskavi, je prišlo do menjave v vodstvu občine (menjave župana Antona Kovača) in različnih pogledov ter odnosov vodilnih, kar je marsikoga odvrnilo od sodelovanja na prireditvi. Hkrati pa je po desetletnem delu, zaradi nepravočasnega preoblikovanja gibanja v društvo, ki ga je zahtevala nova zakonodaja, gibanje moralo prenehati delovati. Vse to je vplivalo na vsebino in kakovost izvedbe prireditve.

Kot sem že omenila v pisanju diplomskega dela, je organiziranje prireditve od leta 2010 v celoti prevzela občina. Razlog je bila nova zakonodaja, ki je občini naložila objavo razpisa organizacije Petruva. Vse od leta 2010 in do leta 2016 se je na razpis občine prijavljalo le Prostovoljno društvo gasilcev Osilnica, ki je v sodelovanju z občino prevzelo organizacijo prireditve.

Skozi preučevanje programov, ki mi jih je posredovala Bernarda Čop, koordinatorka prireditve na občini, in glede na mojo udeležbo in opažanja na letošnji prireditvi lahko

sklepam, da se sicer vodstvo prireditve trudi, da bi zraven tekmovanja v diatonični harmoniki za pokal Petra Klepca ponudilo tudi bogato kulturno vsebino. Nastopi otrok Podružnične šole Osilnica in lokalnih harmonikarjev so sicer na prireditvi še vedno prisotni, tudi prihod planincev iz Kočevja, veliko manj pa je prikaza kulturne dediščine doline, šeg in navad ter obrti. Značilnosti doline, tako naravne kot kulturne, je na letošnji prireditvi predstavila le napovedovalka. Srečelov, kot popestritev prireditve, ki je bil tudi na prvotnih prireditvah, je prisoten tudi sedaj. Sredstva zanj pridobijo s pomočjo sponzorskih vlog iz pretežno okoliških podjetij. Za promocijo prireditve poskrbijo z izobešanjem plakatov v krajih na obeh straneh Kolpe in vabilom v medijih, predvsem na radiu Kočevja Univox. Ugotavljam, da je razsežnost promocije prireditve vidno manjšega obsega, kot je bila pri predhodnih organizatorjih. Tudi stojnic z domačimi izdelki je manj, letos le dve. Podatki anketiranih obiskovalcev kažejo, da si tudi ti želijo na prireditvi več stojnic, prikaz domačih obrti in umetnosti.

Prireditev Petruvo je v veliki meri izgubila svoj prvoten pomen ohranjanja kulturne dediščine doline, kajti kulturni del prireditve, ki se je do danes ohranil, je skromnejši od izvirne vsebine Petruva od leta 1995 do leta 1999, opisanega v diplomskem delu, kar potrjujejo tudi podatki ankete med obiskovalci, ki si želijo več izvirnih oblik kulturne dediščine doline. Hkrati ne morem mimo podatka iz intervjuja z Jožetom Ožuro, ki meni, da je Petruvo postalo gasilska veselica in da je izgubilo izvirnost, za katero se je gibanje leta trudilo.

V občini se, po besedah Bernarde Čop, zavedajo pomena kulturne dediščine doline, saj se zadnja leta trudijo, da bi oživeli pomen Petruva, kot je bil prvotno zastavljen. Poudarja, da je težava v tem, da je težko motivirati in povezati starejšo in mlajšo populacijo prebivalcev, ki naj bi bila nosilec tako razvoja kot ohranjanja kulturne dediščine doline. Konkretnega odgovora, kako to doseči in ohraniti, nisem pridobila ne od organizatorjev ne s podatki, pridobljenimi z anketo. Iz podatkov anketnega vprašalnika je razvidno, da obiskovalci prireditve poznajo in si želijo ohraniti kulturno dediščino doline. Organizatorju ponujajo predloge, kaj si na prireditvi želijo videti, ne ponujajo pa predlogov, kako to doseči in ali menijo, da bi bilo potrebno sodelovanje lokalnega prebivalstva, predvsem mlajše generacije.

Na podlagi vseh opisanih vsebin in podatkov anketnega vprašalnika kot obeh intervjujev ne morem druge hipoteze ne potrditi ne zanikati.

Ne glede na to, da je leta 2005 ustanovljeno Društvo Osilniške doline prevzelo tradicijo ohranjanja kulturne dediščine doline Civilnega gibanja za Osilniško dolino in da so se vanj vključili vsi nekdanji člani, organizator prireditve danes, po besedah Bernarde Čop, z društvom ne sodeluje.

Menim, da bi bilo sodelovanje organizatorja – občine in Društva Osilniške doline, v katerem imajo člani znanje in izkušnje pri organiziranju prvotnega Petruva, tisti manjkajoči člen v organizaciji, ki bi prireditvi vrnilo izvornost, kakovost in prvotni pomen.

Kulturna dediščina je bogastvo kraja, je njegova prepoznavnost, originalnost, edinstvenost, ki se je zavedajo tako domačini kot tudi obiskovalci doline. Petruvo je prireditev, ki je velikega pomena za ohranjanje kulturne dediščine doline in njeno prepoznavnost, ni pa edina. Dolina lahko poleg svojega edinstvenega narečja in nešteto naravnih znamenitosti ponudi veliko več. Kot je v intervjuju zapisala Bernarda Čop:

»To smo pač mi, naša dolina, naš kraj in ni prav, da se naša zgodovina ne predstavi širši javnosti«.

11 LITERATURA

1. Agencija Republike Slovenije za okolje. 2013. *Varstvo naravnih vrednot*. Dostopno prek: <http://www.arso.gov.si/narava/naravne%20vrednote> (20. maj 2016).
2. Bajuk Senčar, Tatiana. 2005. *Kultura turizma. Antropološki pogled na razvoj Bohinja*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
3. Benedik Kreitmayer, Katja, Ksenija, Kovačec Naglič, Zvezdana Koželj, Magda Miklavčič Pintarič, Jelka Pirkovič, Franc Zakrajšek in Gojko Zupan. 2007. *Register nepremične kulturne dediščine. Navodila za vpis v register nepremične dediščine*. Ljubljana: Ministrstvo za kulturo.
4. Berginc, Mladen, Jelka, Klemenec – Jevšenak in Jana ,Vidic. 2006. *Sistem varstva narave v Sloveniji*. Ljubljana: Ministrstvo za okolje in prostor.
5. Bogataj, Janez. 1992. *Sto srečanj z dediščino na Slovenskem*. Ljubljana: Prešernova družba
6. --- 2005. *Nesnovna kulturna dediščina*. Ljubljana: Zavod za varstvo kulturne dediščine.
7. Čop, Bernarda. 2016. *Intervju z avtorico*. Osilnica. 14. julij.
8. GOO. 2016. *Kmečka noša Osilnice*. Dostopno prek: <https://goo.gl/wUC2Jj> (29. julij 2016).
9. Grafenauer, Boža. 2009. *Turistična geografija in kulturna dediščina*. Ljubljana: ZAVOD IRC.
10. Ilich, Iztok. 2014. *Varuhi izročila*. Celovec: Mohorjeva družba.

11. Kovačič, Nadja, Marica Gradišek, Marija Počivavšek, Mojca Bulovec Šifrer, Polona Rigler Grm, Vasja Pavlin, Mojca Ravni in Anica Mohar. 2012. *Križem svajt. So se podalo po svojo ruobo – pregled ribniškega krošnjevanja od patenta leta 1492 do danes*. Ribnica: Muzej Ribnica.
12. Jezernik, Božidar. 2010. *Kulturna dediščina in identiteta*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
13. Košak – Blumer, Staša. 2009. *Sto narodnih noš na Slovenskem*. Ljubljana: Kulturno založniško društvo Prešernove družbe.
14. Lenac, Olga. 1993. *Zgodba Frančiške Muhvič 1902–2000*. Bosljiva Loka: interno gradivo.
15. --- 1996a. *Gozdarji in žagmojstri v povorki na Petruvo 1996*. Bosljiva Loka: interno gradivo.
16. --- 1996b. *Vurmoharji na povorki*. Bosljiva Loka: interno gradivo.
17. --- 1997. *Petruvo 1997*. Bosljiva Loka: interno gradivo.
18. --- 1998. Naš praznik-Petruvo. *Osilniška dolina* (12): 2.
19. --- 2016. Intervju z avtorico. Bosljiva Loka, junij.
20. Lokalno.si. 2010. *Aktualno fenomen kot ga pozna le Švica*. Dostopno prek: http://www.lokalno.si/2010/07002/56498/aktualno/fenomen_kot_ga_pozna_le_svica (20. junij 2016).
21. Luževič, Marjan. 2004. *Z geografskim društvom Gorenjske v dolini zgornje Kolpe*. Dostopno prek: <http://www.google.si/webhp?/sourceid=crome->

instant&espv=2%ie=UTP8#q=z%20geografskim%20drn%c5%A1tvom%20gorenske%20v%20dol (19. junij 2016).

22. Malnar, Slavko. 2007. *Povijest Čabranskog kraja*. Čabar: Matica hrvatska Ogranak u Čabru – grad Čabar.
23. Makarovič, Marija. 2002. *Dva bregova, eno srce – življenjske pripovedi iz doline Kolpe in Čabranke*. Kočevje: Pokrajinski muzej Kočevje.
24. Mučič, Tina, Mija Bokal, Marko Gorenc in Mojca Ramovš. 2012. *Naše kulturno bogatsvo Our cultural wealth*. Dostopno prek: http://www.osilnica.si/dezela_petra_klepca/o_dolini/ (28. maj 2016).
25. Nesnovna kulturna dediščina. 2016. *Pogosto zastavljena vprašanja*. Dostopno prek: http://www.nesnovna_kulturna_dediscina.si/sl/pogosto_zastavljena-vprasanja#10 (15. maj 2016).
26. Ogorelec, Živa. 2016. »Moj uoča je šiv za vurmane«. Dostopno prek: http://www.kocevje.si/sites/www.kocevje.si/files/u14/casopis_kocevsko_st_10_april_2016_1.pdf (19. junij 2016).
27. *Osilniška dolina*. 1994. Peš čez goro, (1): 1.
28. --- 1994. Samo tu smo doma, (1): 9.
29. --- 1995. Zanimivejša in privlačnejša, (5): 2.
30. --- 1996. Samo tu je naš dom, tu smo doma, (8): 3.
31. --- 1997. Tretjič praznik v samostojni občini, (10): 4.
32. --- 1999. Za Petruvo je vedno veselo, (16): 4–6.

33. --- 2000. Predstavitev na sejmu, (17): 15.
34. Ožbolt, Anton. 1974. *Dežela Petra Klepca*. Ljubljana: Založba Borec.
35. Ožura Klun, Ana. 1994. Spoštovane krajanke in krajani. *Osilniška dolina* (1): 1.
36. Ožura, Jože in Janez Gril. 2009. *Župnija Osilnica v deželi Petra Klepca*. Ljubljana: Založba Družina.
37. Ožura, Jože. 2016. Intervju z avtorico. Ljubljana, 17. julij.
38. *Pravilnik o določitvi zvrsti predmetov kulturne dediščine*. Ur. l. RS 102/10. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?sop=2010-01-5232> (17. junij 2016).
39. *Pravilnik o določitvi zvrsti predmetov kulturne dediščine*. Ur. l. RS. 73/00. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?sop=2000-01-3424> (17. junij 2016).
40. Primc, Jože. 1991. *Peter Klepec in njegova dežela*. Kočevje: Koordinacijski odbor za razvoj Zgornjekolpske doline.
41. --- 1996. *Nekdaj in danes v Zgornji Kolpski dolini*. Dostopno prek: http://www.google.si/webhp?sourceid=crome-instant&ion=1&espv=2&ie=UTF_8#q=primc%20nekdaj%20in%20danes%20v%20zgornji%20kolpsi%20dolini.pdf (10. junij 2016).
42. --- 1997. *Okameneli mož in druge zgodbe iz Zgornje Kolpske doline*. Ljubljana: Kmečki glas.
43. Register nesnovne dediščine. 2008. *Seznam registriranih enot nesnovne kulturne dediščine*. Dostopno prek: http://www.mk.gov.si/si/storitve/razvidi_evidence_in_registri/register_zive_kulturne_dediscine/seznam_registriranh_enot_nesnovne_kulturne_dediscine/ (15. maj 2016).

44. Resman, Blaž in Hana Seražin. 2010. *Upravna enota Kočevje. Občine Kočevje, Kostel in Osilnica*. Ljubljana: Umetnostnozgodovinski inštitut Franceta Stelete ZRC SAZU.
45. *Slovar slovenskega knjižnega jezika*. 2000. Ljubljana: Inštitut za slovenski jezik Franca Ramovša ZRC SAZU.
46. *Slovenski etnološki leksikon*. 2004. 1. izd. Ljubljana: Mladinska knjiga.
47. Smole, Marko. 2010. *Tradicionalne obrti v dolini zgornje Kolpe in Čabranke ter okolice v 19. in prvi polovici 20. stoletja*. Čabar: Matica hrvatska Ogranak u Čabru.
48. Šercer, Mirjana. 1996. *Zgodovina Osilniške doline*. Diplomsko delo. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.
49. Štimec, Katja. 1998. Uvodnik. *Osilniška dolina* (13): 2.
50. --- 2002. Prva kulturna ustanova v občini-Galerija Staneta Jarma. *Osilniška dolina* (18): 2–3.
51. Terminološki slovar. 2013. *Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije*. Dostopno prek: http://zvks.si/sl/zvks/varstvo_kulturne_dediscine/terminoloski-slovar (17. maj 2016).
52. UNESCO. 1972. *Konvencija o varstvu svetovne in naravne dediščine*. Dostopno prek: <http://www.unesco.org/en/ev.php> (16. maj 2016).
53. *UNESCO World Heritage center*. 2013. *World Heritage*. Dostopno prek: <http://www.whc.unesco.org/en/about/> (15. maj 2016).

54. *Zakon o varstvu kulturne dediščine*. Ur. l. RS 16/08. Dostopno prek: [www.uradni-list.si/1/content?id-84972#!zakon-o-varstvu-kulturne-dediscine-\(ZVKD\)](http://www.uradni-list.si/1/content?id-84972#!zakon-o-varstvu-kulturne-dediscine-(ZVKD)) (17. maj 2016).
55. Wikipedia. 2015. *Cerkev sv. Petra in Pavla v Osilnici*. Dostopno prek: http://sl.wikipedia.org/wiki/Cerkev_sv._Petra_in_Pavla,_Osilnica (6.junij 2016).
56. ---.2016. *Društvo Osilniška dolina*. Dostopno prek: http://wikipedia.org/wiki/Društvo_osilniska_dolina (18. junij 2016).

PRILOGE

PRILOGA A: Petruvo pred drugo svetovno vojno

Petruvo pred drugo vojno
V Orlnici je bilo na Petruvo zmerom
lepo. Prišli so ljudje z obeh strani
Kolpe in Čabranke. Postavili so tudi
stojnice. Z gerova je prišel trgovec,
ki je prodajal stvari, rute, rogavice,
pa še dosti drugih stvari je imel.
Je tako je ponujal: "Dajte, kupite,
dajte! To je tako močno!"
Jure je prodajal cuki.
V Orlnico smo šli peš. Nekateri
so se peljali s konji.
Pri Vrtniku so lepo igrali na
harmoniko. Potem smo tudi plesali.
Dekleta so bila lepo obličena.

Priporočala
Frančička Muhvič
1902-2000
os. Loka

PRILOGA B: Program Petruvo 1996

P E T R U V U 96

(Zbor "Vasovalci", zbirajoč se sredi placa, zapoje,
nato gre k mizi, medtem pride napovedovalka na oder)
(otroci pripravljene)

(Napovedovalka)

Pozdravljena Osilniška dolina, dežela Petra Klepca!

(Otroci pritečejo na oder in pomahajo s šopki)

(? Na harmoniko zaigra Črč'k)

(Napovedovalka)

Dragi vsi domačini,
prebivalci osilniške občine,
naši sosedej onstran Kolpe in Čabranke,
dragi gostje,
VSI PRIJATELJI NAŠE DOLINE!

Prisrčno pozdravljeni na drugem praznovanju Petruva,
s katerim smo iz preteklosti obudili naš najbolj starodavni praznik,
ko so naši predniki počastili dan zavetnikov svoje fare - sv. Petra in Pavla.

(zapoje pevski zbor "Vasovalci".....)

V spomin si želimo priklicati življenje, ki je bilo nekoč tu - trdo in težko na
tej zemlji, ki je polna tihe in skrivne lepote, a je lahko preživela pridne ljudi.

So morda lepši kraji v tej naši deželi, so tudi bogatejši, a naš dom je samo
tu in nikjer drugje.

Naši predniki so tu vztrajali stoletja in stoletja, vztrajati hočemo tudi mi.

Naj danes iz davnine pride spet med nas naš junak Peter Klepec,
ki je simbol teh krajev ob Kolpi, Čabranki in Gerovčici,
simbol moči, poguma, pravičnosti in dobrote.
Naj našo dolino na poti v boljši čas vzpodbuja njegov lik.

(Zaigra harmonika - Črč'k,
medtem je zamenjava napovedovalk,

za uvod nekaj o dogajanjih okrog Petruva, kot uvod v slavnostni
sprevod skupin, na čelu vsake skupine je harmonikaš.....)

PETRUVU 2016 – PROGRAM

1. **Napovedovalka ob 16.00 uri – pričetek: Tekmovanje v diatonični harmoniki**
2. Zaključek tekmovanja in ocenjevanje nastopov – PREMOR – predvidoma ob 17.30 uri
3. **Razglasitev rezultatov in absolutnega zmagovalca (podelitev s strani župana, Josipa in dr. Nikoliča) - predvidoma ob 17.50 uri**
Nastop absolutnega zmagovalca
4. Prihod planincev v času premora oz. nastop Branko in Branko (mogoče Ive) s harmoniko in glede na sam potek ter dejanski čas prihoda planincev (tudi pozdravijo jih oni ali pa gre Kristina na oder in jih pozdravi) – **predvidoma od 18.15 do 19.00 ure**
5. **Kulturni del predviden pričetek ob 18.30 uri**
6. Nina
7. Napovedovalka
8. Pevski zbor
9. Napovedovalka
10. Nensi
11. Napovedovalka
12. Branko in Branko
13. Napovedovalka
14. POŠ Osilnica
15. Nastop ansambla – predvidoma ob 19.30 uri

Prisotne pozvati k nakupu srečk za tombolo, ogled stojnic (izdelovanje rož iz papirja, Nada Ožbolt – rože,...)

PRILOGA Č: Anketni vprašalnik

Moje ime je Maja Štimec, sem absolventka kulturologije na Fakulteti za družbene vede v Ljubljani. Pripravljam diplomsko delo z naslovom SKRB ZA KULTURNO DEDIŠČINO V DEŽELI PETRA KLEPCA NA PRIMERU PETRUVO. Vaši odgovori mi bodo v veliko pomoč pri izdelavi diplomskega dela.

Prosim, vzemite si 5 minut časa in odgovorite na anketo. Anketa je popolnoma anonimna in se bo porabila le za namene te naloge.

Hvala vam!

1 DEMOGRAFSKI PROFIL:

1.1 Spol (obkrožite en odgovor)

- moški
- ženski

1.2 V katero starostno skupino spadate?

- 18–25
- 26–45
- 45–60
- 61 in več

1.3 Kakšna je vaša zaključena izobrazba?

Osnovnošolska	
Poklicna	
Srednješolska	
Visokošolska	

Univerzitetna	
Magisterij/doktorat	

1.4 Kakšna je vaša zaposlitev?

Zaposlen s polnim delovnim časom	
Zaposlen s polovičnim delovnim časom	
Brezposeln	
Študent	
Kmet	
Gospodinja	
Upokojenec	
Drugo	

1.5 Izvor

Stalno bivališče v Sloveniji	
Stalno bivališče na Hrvaškem	

Občasno bivališče *	
Občasno bivališče na Hrvaškem *	
Vikendaši v Sloveniji **	
Vikendaši na Hrvaškem **	

*v mladosti so stalno živeli v kraju, kasneje so se preselili drugam, a hišo so obdržali, danes jo koristijo za vikend.

** novonaseljeno prebivalstvo iz drugih krajev Slovenije ali Hrvatske, nikoli prej niso živeli v kraju. Hišo so kupili od domačinov ali jo na novo zgradili in jo uporabljajo za vikend.

2 KULTURNA DEDIŠČINA

2.1 Ali poznate kulturno dediščino Kolpske doline?

- da
- ne

2.2 Ali menite, da je razvoj turizma v dolini odvisen od ohranitve kulturne dediščine?

- da
- ne
- nimam mnenja

2.3 Ali poznate legendo o Petru Klepcu?

- da – kaj veste.....
- ne

2.4 Naštela bom nekaj kulturne dediščine Kolpske doline. Razvrstite jih 1–5, kjer 1

pomeni, da je za vas najpomembnejša in 5 pomeni, da je za vas najmanj pomembna.

.....naravne znamenitosti

.....cerkev sv. Pavla in Petra in ostali sakralni objekti

.....ljudski junak Peter Klepec

.....domače narečje

.....«vurmoharji»

.....kovaštvo

.....izdelovanje rož iz krep papirja

.....ljudske pesmi in pripovedke

.....narodna nošnja Osilnice

2.5 Katere kulturne znamenitosti / prireditve bi priporočili turistom, da jo obišejo?

(odgovor napišite na črto)

.....

3 PRAZNIK PERTUVO

3.1 Kolikokrat ste se že udeležili praznika Petruvo?

- danes sem prvič
- pridem vsako leto
- večkrat (navedite približno število).....

3.2 Kdo vas je navdušil, da obiščete Petruvo (navedite en odgovor)?

- starši
- prijatelji
- mediji
- organizator
- partner
- nihče

3.3 Ali veste, od kod ime prazniku Petruvo (navedite en odgovor)?

- po legendi o Petru Klepcu
- po zavetniku cerkve sv. Pavla in Petra
- drugo (navedite).....
- ne vem

3.4 Kaj za vas predstavlja praznik Petruvo? (navedite en odgovor)

- zabavno prireditev
- kulturno prireditev
- druženje z družino in prijatelji
- ohranjanje kulturne dediščine doline
- ne vem, ne razmišljam o tem, se le udeležim

3.5 Čemu bi na prireditvi dali prednost? (navedite en odgovor)

- zabavi
- druženju
- ohranjanju kulturne dediščine
- vse skupaj
- ne vem

3.6 Menite, da praznik Petruvo ohranja dovolj poudarka na ohranjanju kulturne dediščine?

- da
- ne
- ne vem

3.8 Kaj bi svetovali organizatorjem, da spremenijo na prireditvi? Imate nasvet, predlog za prihodnje? (odgovor napišite na črto)

.....

HVALA ŠE ENKRAT!

PRILOGA D: Vprašalnik 1 za intervju (Jože Ožura)

Uvodna vprašanja:

1. Od začetka in dolga leta (koliko) ste bili med ustanovnimi in aktivnimi člani Civilnega gibanja za ohranitev Osilniško doline (CGOD) in njen aktiven član. Čigava je bila pobuda in kaj je bilo tisto, kar vas je vodilo, da gibanje nastane? Kako ste se financirali?
2. Kakšno vlogo in cilje si je gibanje postavilo? Kdo so bili člani in kaj jim je bilo skupnega?
3. Zdaj deluje Društvo Osilniška dolina. Kako je prišlo do ustanovitve le-tega in kdo so člani? Na katerih področjih delujete? Kako je urejeno financiranje? Ali kot društvo sodelujete pri sedanji organizaciji Petruva? Zakaj ne?

Vprašanja o prireditvi:

1. Kaj mi lahko poveste o starem prazniku Petruvo, preden ste kot gibanje začeli z organizacijo Petruva? Zakaj ste si kot gibanje izbrali prav Petruvo kot praznik in mu dodali kulturno in etnografsko vsebino?
2. Na kakšnih temeljih ste gradili praznik? Ali ste iskali korenine v preteklosti ali ste gradili povsem na novo? Kaj je bila rdeča nit Petruva? Čemu ste dali največ poudarka?
3. Koliko časa/let je CGOD organiziralo Petruvo? Kakšen je bil obisk? Kako ste uredili financiranje prireditve? Zanima me, ali ste bili v veliki meri odvisni od sponzorskih sredstev (kako ste jih pridobili, kakšen pristop ste uporabili) ter ali je sredstva prispevala tudi občina?
4. S kom ste pri organizaciji prireditve sodelovali?
5. Po programih iz Osilniške doline sem zasledila, da je bilo tudi veliko spremljevalnih dogodkov. Kateri so to bili in kako to, da ste jih organizirali?

6. Vsako leto je bila vsebina prireditve bogatejša. Kaj menite, kaj je bilo tisto, kar je prineslo tako dober odziv obiskovalcev? Kakšen je bil interes skupnosti – prebivalcev? Menite, da je Petruvo doseglo tisti namen, ki ste si ga zadali?
7. Kaj menite, da je Osilniška dolina pridobila s to prireditvijo?
8. Kaj je bil vzrok, da ste prenehali z organizacijo?
9. Kaj menite o Petruvem danes? Se vam zdi, da Petruvo izgublja svoj prvotni pomen – prvotno rdečo nit?

Zaključek:

1. Za zaključek vas bi prosila, povejte mi svoje mnenje in stališče o Petruvem, vlogi društva, občine in prebivalcev Osilniške doline.
Kje menite, da je vzrok, da je interes lokalnega prebivalstva za sodelovanje na prireditvi upadel in kako bi se po vašem mnenju to lahko v prihodnje izboljšalo?
Ali menite, da današnje vodstvo občine dovolj skrbi za ohranjanje kulturne dediščine doline?

Hvala za vaš čas in odgovore!

PRILOGA E: Transkripcija intervjuja z bivšim tajnikom in aktivnim članom Civilnega gibanja za Osilniško dolino

Vprašanje (Maja Štimatec): Od začetka in dolga leta (koliko) ste bili med ustanovnimi in aktivnimi člani Civilnega gibanja za ohranitev Osilniško doline (CGOD) in njen aktiven član. Čigava je bila pobuda in kaj je bilo tisto, kar vas je vodilo, da gibanje nastane? Kako ste se financirali?

Odgovor (Jože Ožura): Civilno gibanje je nastalo v jeseni 1993. Ob osamosvojitvi Slovenije je ostala Osilniška dolina (krajevna skupnost Osilnica) prometno odrezana od Slovenije. Če ste želeli iti na Faro (centralna osnovna šola) ali Kočevje (občinsko središče) ali v Ceknico, ste morali prečkati novonastalo državno mejo. Zaradi takšnega položaja je nastala pobuda o izgradnji cestne povezave Osilnice s Kočevjem preko Borovške gore v Kočevsko Reko in naprej. Obkolpska cesta, ki so jo gradili do Kužlja, ni bila perspektivna za Osilnico. Želeli smo krajšo in normalno cestno povezavo. Pobuda je prišla iz Osilnice, ko sta se na številne Osilničane po Sloveniji obrnila s pismom Anton Kovač in Miroslav Štimac. Zbralo se nas je deset Osilničanov (doma živečih in drugje po Sloveniji) in sprejeli odločitev, da ustanovimo društvo Civilno gibanje ter povabimo na ustanovni zbor vse Osilničane. Ustanovni zbor je bil 11. decembra 1993.

Delovanje članov, ki jih je bilo več kot 50, je slonelo na prostovoljni osnovi in samofinanciranjem. Šele kasneje, ko je ob pobudi, da se KS Osilnica odcepi od občine Kočevje in postane samostojna občina, je nekaj sredstev prispevala tudi občina. Izdajali smo tudi svoje glasilo Osilniška dolina, ki smo ga financirali z donacijami slovenskih podjetij in so ga občani dobili zastonj.

V: Kakšno vlogo in cilje si je gibanje postavilo? Kdo so bili člani in kaj jim je bilo skupnega?

O: Osnovna ideja je bila cesta in nato smo v program Civilnega gibanja vstavili še ostale prioritete našega delovanja:

- pomagati ljudem in krajem v Osilniški dolini, da se poišče in postavijo ekonomske osnove za obstanek ljudi v dolini,

- da se dolina prometno odpre proti Sloveniji,
- pomagati ljudem, da se dolina promocijsko odpre slovenski javnosti s svojo zgodovino, kulturo, naravnimi danostmi,
- medsebojno se družiti in navezovati stike s ciljem ohranjanja kulturne tradicije doline,
- organizirati turistične prireditve,
- organizacija poljudnih predavanj, kulturnih prireditev, navezovanje poslovnih stikov ...

Člani so bili tako iz doline kakor tudi iz raznih krajev Slovenije. Vse je vezala naša dolina.

Po nastanku občine smo se postopoma obrnili na kulturno področje, ker je ostalo pač vodila občina, ki so ji pomagali naši člani.

Ker se nismo pravočasno organizirali kot društvo po novem zakonu, je bilo Civilno gibanje ukinjeno po desetletju delovanja.

V: Zdaj deluje Društvo Osilniška dolina. Kako je prišlo do ustanovitve le-tega in kdo so člani? Na katerih področjih delujete? Kako je urejeno financiranje? Ali kot društvo sodelujete pri sedanji organizaciji Petruva? Zakaj ne?

O: Društvo Osilniška dolina je nastalo aprila 2005, ko je bila dana pobuda Osilničanov iz Ljubljane in Kočevja, da ustanovimo društvo.

Večina nekdanjih članov Civilnega gibanja se je vključilo v društvo in tudi v odborih društva je delo slonelo na istih. Financiramo se s članarino, prostovoljni prispevki in sprva še dotacijami občine. Sedaj samo s članarino.

Tudi društvo je delovalo podobno, saj so bili cilji in naloge:

- zbliževanje in povezovanje ljudi iz doline in tistih, ki so se odselili iz doline in njihovih potomcev,
- ohranjanje kulturne identitete,

- javnost seznanjati s kulturnozgodovinskimi in naravnimi značilnostmi doline ter dogajanji v dolini,
- občasno izdajati društveno glasilo,
- pripraviti ali organizirati pomoč v obliki poljubnih predavanj, prireditev ...
- sodelovati z društvi in občino v prizadevanjih za oživljanje in razvoj doline in čezmejno sodelovanje.

Društvo je sodelovalo pri prireditvah Petruva, ko je postal naš rojak, akademski kipar Stane Jarm, najprej častni član društva in potem na pobudo ter dolgoletno vztrajanje društva tudi častni občan Občine Osilnica.

Vprašanja o prireditvi

V: Kaj mi lahko poveste o starem prazniku Petruvo, preden ste kot gibanje začeli z organizacijo Petruva? Zakaj ste si kot gibanje izbrali prav Petruvo kot praznik in mu dodali kulturno in etnografsko vsebino?

O: Petruvu je bilo v preteklosti veliko praznovanje apostolov Petra in Pavla, ki sta tudi patrona osilniške cerkve. Tedaj je bil tudi velik semenj, eden izmed treh, ki so bili še v Avstro-Ogrski. Takrat so se zbrali iz vse doline, obeh bregov Kolpe in Čabranke in zaledja Kočevska, Babno Polje, Gorski Kotar.

Po ustanovitvi Civilnega gibanja je bila pobuda, da enkrat na leto zberemo ljudi iz doline v Osilnici. Petruvu je bilo idealno, saj je takrat poletje, lepo vreme, ljudi pridejo domov iz raznih krajev Slovenije in dela po različnih evropskih deželah.

Petruvu smo popestrili s srečolovom, saj so člani v »svojih« podjetjih nabirali pomoč.

V: Na kakšnih temeljih ste gradili praznik? Ali ste iskali korenine v preteklosti ali ste gradili povsem na novo? Kaj je bila rdeča nit Petruva? Čemu ste dali največ poudarka?

O: Ves čas smo Petruvu dali kulturno vsebino, ko smo domov pripeljali našega ljudskega junaka Petra Klepca in z njim vse tiste, ki so šli po svetu »s trebuhom za kruhom« (drvarji, vurmoharji, kosci ...).

Gradili smo na Petru Klepcu in na ljudeh, ki so videli širni svet in se z novimi znanji vračali domov ter to tudi uporabili.

V: Koliko časa/let je CGOD organiziralo Petruvo? Kakšen je bil obisk? Kako ste uredili financiranje prireditve? Zanima me, ali ste bili v veliki meri odvisni od sponzorskih sredstev (kako ste jih pridobili, kakšen pristop ste uporabili) ter ali je sredstva prispevala tudi občina?

O: Petruvo smo organizirali skoraj deset let, ko je prišlo do različnih pogledov, kako naprej in je v ospredje prihajala finančna plat, želja po dobičku. Sponzorskih sredstev je bilo vse manj, ker posamezniki, ki so zbrali največ sredstev, niso mogli v nedogled prositi v svojih podjetjih za pomoč.

V: S kom ste pri organizaciji prireditve sodelovali?

O: Pri organizaciji Petruva je sodelovala ekipa, ki se je počasi oblikovala, vendar so nekateri popustili, drugi prišli.

V: Po programih iz Osilniške doline sem zasledila, da je bilo tudi veliko spremljevalnih dogodkov. Kateri so to bili in kako to, da ste jih organizirali?

O: Prirejali smo razna predavanja (potopisna, zgodovinska ...), glasbene prireditve (harmonikarji, pevci ...), gledališko predstavo ...

V: Vsako leto je bila vsebina prireditve bogatejša. Kaj menite, kaj je bilo tisto, kar je prineslo tako dober odziv obiskovalcev? Kakšen je bil interes skupnosti – prebivalcev? Menite, da je Petruvo doseglo tisti namen, ki ste si ga zadali?

O: Ljudje so Petruvu lepo sprejeli. Prihajali so tudi iz drugih krajev Slovenije in Hrvaške. Nekateri so tudi nastopili na Petruvu in drugih prireditvah.

V: Kaj menite, da je Osilniška dolina pridobila s to prireditvijo?

O: Osilniška dolina bi lahko postala s Petruvom še bolj prepoznavna.

V: Kaj je bil vzrok, da ste prenehali z organizacijo?

O: Različni pogledi in odnos vodilnih v občini do organizatorjev in nastopajočih, kakor da je to samoumevno, je marsikoga odvrnilo od sodelovanja.

V: Kaj menite o Petruvem danes? Se vam zdi, da Petruvo izgublja svoj prvotni pomen – prvotno rdečo nit?

O: Sedanje Petruvu je bolj gasilska veselica kakor tisto, kar smo poskušali graditi v nekaj trajnejšega.

Zaključek

PRILOGA F: Vprašalnik 2 za intervju (Bernarda Čop)

Uvodna vprašanja:

1. Na spletni strani Občine Osilnica sem zasledila objavljen razpis za prevzem organizacije Petruva. Od kdaj objavljate razpis? Koliko zainteresiranih se prijavi in kako jih izberete?
2. Mi lahko za začetek poveste, kakšna je vloga občine pri Petruvem? Koliko časa že (let) že občina sodeluje pri organizaciji Petruva? Kako poskrbite za organizacijo Petruva?
3. Kako se prireditev financira (gostinski del, ansambel, srečelov ...)? Ali pridobite tudi sponzorska sredstva in na kakšen način?

O prireditvi:

1. Mi lahko poveste, kaj je rdeča nit programa Petruva?
2. Na kakšen način privabite ljudi na Petruvo, kako promovirate prireditev ter do kod seže promocija prireditve (časopisi, letaki, radio, blogi ...)? Ali se udeležujejo prireditve v večini prebivalci okoliških krajev? Ali opazate, da prireditev privablja tudi turiste?
3. Koliko let na prireditvi že prirejate tekmovanje v diatonični harmoniki za pokal Petra Klepca in od kod pobuda za tovrstno tekmovanje?
4. Od kdaj vključujete in kakšno simboliko ima pohod planincev iz Kočevja na Petruvo? Kako je prišlo do tovrstnega sodelovanja?
5. Kaj menite, da si ljudje želijo videti na Petruvem?
6. Ali menite, da kulturno dediščino doline dovolj vključite v Petruvo? Kje vidite še »rezerve« glede na to, da govoriva o res bogati kulturni dediščini? Ali obstaja upravičen strah, da se bodo z »odhodom« starejše generacije običaji, navade in obrti pozabile?

7. Kakšen je interes skupnosti doline – prebivalcev glede prireditve (sodelovanje v kulturnem programu, stojnice ...)?
8. Ali mladi obiskujejo Petruvo? Kaj menite, da je glavni motiv mladih obiskovalcev Petruva?
9. Kako bi ocenili obisk prireditve v zadnjih letih pod vašo organizacijo?

Zaključek:

1. Mi lahko poveste, kje vidite vlogo občine pri ohranitvi kulturne dediščine doline danes?

Ali vidite povezavo med kulturno dediščino in turizmom?
2. Ali sodelujete z Društvom Osilniške doline? Če ne, zakaj? Če sodelujete z DOD, kaj je tisto, kar so vam skupni cilji?
3. Za zaključek, kako vidite Petruvo v bodoče? Ali načrtujete večje vključevanje kulturne dediščine v program Petruva?

Hvala vam za vaš čas in odgovore!

PRILOGA G: Transkripcija intervjuja s koordinatorko prireditve Petruvo

Uvodna vprašanja:

Vprašanje (Maja Štimec): Na spletni strani Občine Osilnica sem zasledila objavljen razpis za društva za prevzem organizacije Petruva. Od kdaj objavljate razpis? Koliko zainteresiranih društev se prijavi in kako jih izberete?

Odgovor (Bernarda Čop): Razpis se objavlja od leta 2010 in vse do danes se je na razpis prijavilo le 1 društvo, PGD Osilnica.

V: Mi lahko za začetek poveste, kakšna je vloga občine pri Petruvem? Koliko časa (let) že občina sodeluje pri organizaciji Petruva? Kako poskrbite za organizacijo Petruva?

O: Občina je pri organizaciji prisotna že od samega začetka prirejanja prireditve. Gre za podporo organizatorjem (kader, tehnična podpora ...), zadnja leta pa v bistvu občina poskrbi za celotno organizacijo prireditve, pri tem pa vsekakor pomaga PGD Osilnica. Gre za tesno sodelovanje občine in lokalnega gasilskega društva.

V: Kako se prireditev financira (gostinski del, ansambel, srečelov ...)? Ali pridobite tudi sponzorska sredstva in na kakšen način jih pridobite?

O: Občina v razpisu navede višino sredstev v proračunu, ki so namenjena izpeljavi celotne prireditve in ki jih nato prejme izbrani organizator.

Srečelov pa je v celoti odvisen od sponzorjev, kar pomeni, da je njegov obseg (št. srečk, vrednost srečk ...) odvisen zgolj in samo od odzivnosti sponzorjev na povabilo za sponzoriranje.

O prireditvi:

V: Mi lahko poveste, kaj je rdeča nit programa Petruva?

O: Obujanje spomina na Petra Klepca, ki je zaščitni znak naše občine, naše doline oz. ljudi enega in drugega brega reke Kolpe in Čabranke. Na ta način zberemo domačine (tudi tiste, ki žal ne živijo več na območju naše občine), obišče nas pa tudi veliko gotov, turistov, ki na ta način spoznajo predvsem naš kraj, našo tradicijo ...

V: Na kakšen način privabite ljudi na Petruvo, kako promovirate prireditve ter do kod seže promocija prireditve (časopisi, letaki, radio, blogi ...)? Ali se udeležujejo prireditve v večini prebivalci okoliških krajev? Ali opazate, da prireditve privablja tudi turiste?

O: Na našo prireditve povabimo obiskovalce naše spletne strani (<http://www.osilnica.si>), po občini razobesimo plakate z navedbo ansambla, ki ta dan poskrbi za dobro vzdušje. Plakate razobesimo tudi po sosednjih občinah, kot tudi po bližnjih vaseh na hrvaški strani.

Povabilo v Osilnico je večkrat moč prav tako slišati dan pred samo prireditvijo in na dan prireditve na radiu Univox (kočevski radio).

Prireditve se udeležijo domačini, obiskovalci našega kraja, turisti, pohodniki, ki iz Kočevja v Osilnico pridejo vsako leto peš, taborniki ... Opažamo, da je veliko tudi takih, ki se v Osilnico vračajo prav le na samo prireditve. Tako da je prireditve vsakoletno množično obiskana.

V: Koliko let na prireditvi že prirejate tekmovanje v diatonični harmoniki za pokal Petra Klepca in od kod pobuda za tovrstno tekmovanje?

O: Letos je bilo izvedeno že šesto tekmovanje po vrsti. Pobudo za tovrstno tekmovanje je podal dr. Stanko Nikolić, v sodelovanju z Javnim skladom RS za kulturne dejavnosti, Območna izpostava Kočevje.

V: Od kdaj vključujete in kakšno simboliko ima pohod planincev iz Kočevja na Petruvo? Kako je prišlo do tovrstnega sodelovanja?

O: Letos je bil že 21. prihod planincev iz Kočevja v Osilnico, kar pomeni, da nas obiskujejo že 21 let. Kako je do tega prišlo – ne vem, sem malo premlada. ☺

V: Kaj menite, da si ljudje želijo videti na Petruvem?

O: Vsekakor je ljudem zanimivo dejstvo, da se v Osilnici nekaj dogaja, saj je tovrstna prireditev takega obsega žal v Osilnici – edina.

V bistvu so pa želje – kaj videti različne. Tisti, katerih otroci igrajo harmoniko, ne zamudijo tekmovanja v diatonični harmoniki. Prav tako je nastop otrok POŠ Osilnica izredno zanimiv za naše obiskovalce, predvsem zaradi majhnega št. otrok. Za večino pa je najverjetneje najbolj pomembno – druženje in ponovno snidenje nekdanjih sosedov, sošolcev, znancev, prijateljev, največkrat tudi družine.

V: Ali menite, da kulturno dediščino doline dovolj vključite v Petruvo? Kje vidite še »rezerve« glede na to, da govoriva o res bogati kulturni dediščini? Ali obstaja upravičen strah, da se bodo z »odhodom« starejše generacije običaji, navade in obrti pozabile?

O: Ja, žal ta bojazen dejansko obstaja in z vsakim letom smo ji bližje ... Dejstvo je, da je ostalo premalo mladih, ki bi našo kulturno dediščino obujali, jo »vzgajali« ...

Petruvo ne more biti edini način za prikaz naše kulture, naše zgodovine ... Je vsekakor premalo. Glede na našo bogato kulturno dediščino in za celoten prikaz le-te bi moralo biti Petruvu kar večdnevno ...

Obstaja peščica ljudi, ki se trudi kulturno dediščino ohranjati in verjamem, da jim bo to uspevalo še naprej. Vsekakor pa je potrebno na tem področju narediti še veliko.

V: Kakšen je interes skupnosti doline – prebivalcev glede prireditve (sodelovanje v kulturnem programu, stojnice ...)?

O: Različna. Npr. lansko leto, Petruvu 2015, je bil interes izredno velik, letos nekoliko manj. Dejstvo je, kar sva lahko že ugotovili, da nas je izredno malo, ob tem pa gre za večinoma starejše prebivalstvo in je izredno težko povezati vse te »konce«. Trudimo se, da nekako prireditev Petruvu oživi na način, kot je to v preteklosti že funkcioniralo. Je pa težko.

V: Ali mladi obiskujejo Petruvo? Kaj menite, da je glavni motiv mladih obiskovalcev Petruva?

O: Mladi pričnejo v Osilnico prihajati šele proti večeru, ko se prične veselica. Tako da je razlog prihoda najverjetneje jasen. ☺ Zanimivo pa je, da jih je vsako leto več. Zadnja tri leta spremljam odzive mladih (z opazovanjem) in dejansko jih je vsako leto več. Pridejo celo iz Kočevja, Ribnice, veliko jih je iz hrvaške strani. Kar zadeva obiska mladih, smo lahko več kot zadovoljni.

V: Kako bi ocenili obisk prireditve v zadnjih letih pod vašo organizacijo?

O: Uf ... Število obiskovalcev je vsako leto podobno. Glede na moja opazovanja je bilo letos vidno več obiskovalcev kot že sedaj nekaj let nazaj. Predvsem po 19. uri.

Zaključek:

V: Mi lahko poveste, kje vidite vlogo občine pri ohranitvi kulturne dediščine doline danes?

Ali vidite povezavo med kulturno dediščino doline in turizmom?

O: Občina ima vsekakor veliko vlogo pri ohranitvi kulturne dediščine doline in kot sem poudarila že, je le-ta res bogata. In tukaj ni samo Petruvu ... Menim, da bi bilo mogoče na tem področju narediti veliko, vendar če gledam iz stališča občine, je zadeva nekoliko bolj kompleksa. Število ljudi v občini je ključno za prejem državnih sredstev – povprečnine. In sredstva, ki jih naša občina prejme, so vsako leto vidno nižja. Ob upoštevanju dejstva, da občina sama skrbi za vodo, za komunalne zadeve in da na ta način skuša zagotavljati našim občanom osnovne življenjske pogoje, ostane izredno malo sredstev za ostale namene. Bo pa vsekakor nujno potrebno v čim krajšem času aktivno delati na tem področju. Ne glede na vse. Pri tem moram poudariti, da je kulturna dediščina bistvenega pomena tudi za razvoj turizma in naša občina ima izpolnjene vse pogoje za uresničevanje le-tega.

V: Ali sodelujete z Društvom Osilniške doline? Če ne, zakaj? Če sodelujete z DOD, kaj je tisto, kar so vam skupni cilji?

O: Na osnovi vlog za financiranje ali sofinanciranje, prejetih s strani Društva Osilniške doline, sofinanciramo aktivnosti društva, jim pač nudimo pomoč v tovrstni obliki. Da pa bolj konkretno sodelujemo, pa žal ne.

V: Za zaključek, kako vidite Petruvo v bodoče? Ali načrtujete večje vključevanje kulturne dediščine v program Petruva?

O: Vsekakor bo potrebno v sam program Petruvega bolj vključiti kulturno dediščino. Menim, da je škoda, da se na prireditvi tovrstnega obsega ne prikazuje vsaj del naše kulturne dediščine (rože iz papirja, domači proizvodi, ljudska pesem ...). To smo pač mi, naša dolina, naš kraj in ni prav, da se naša zgodovina ne predstavi širši javnosti.

Hvala vam za vaš čas in odgovore!

